

X. évfolyam
7. szám
ROMALAP
2002. július
Ára: 120 Ft

ROMA KUPA

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

Kérem Önöket, és mindenkit aki olvas-
sa a lapot, hogy segítsen rajtunk. Nagy
vágyam, hogy a községünkben élő roma
öregeknek és gyerekeknek rendezvény-
nyel kedveskedjünk, vagy kirándulással
megtiszteljük őket. Minden segítséget el-
fogadunk.

A szervezetünk számlaszáma:
Szigetvári Takarékszövetkezet Kétújfalu
kirendeltsége:
50800087-11003131.

Tisztelt Lungo Drom Szerkesztőség!

Rácz László gyöngyösmelléki lakos va-
gyok, és az itt élő cigány lakosok nevében
írok önöknek. Gyöngyösmellék község
Baranya megyében van Szigetvártól délre.
Településünkön sajnos nincs cigány ki-
sebbségi önkormányzat. A cigány lakosok
száma kb. 150–200 fő, az összlakosok
száma 332. A legtöbben szociális se-
gélyből, minimális nyugdíjból élnek. Pon-
tosabban tengődnek, az önkormányzattól
támogatást nem kapunk.

2000. október 25-én alakult meg köz-
ségünkben az Országos Cigány Érdek-
védelmi és Polgári Szövetség Gyöngyös-
melléki tagszervezete. Jelenleg ennek a
szervezetnek az elnöke vagyok.

Köszönjük!

Rácz László
Gyöngyösmellék, Kossuth u. 2.

Tisztelt Szerkesztőség!

Örömmel értesítem önöket, hogy 2002. május 26-27-én a Kunhegyesi Cigány
Kisebbségi Önkormányzat három képviselője Balatonakalin volt 32 gyermekkel
kirándulni. A gyermekek többsége a Speciális Iskolából volt, ugyanis a kirándulás
pályázati pénzből valósult meg, amit a Kossuth Lajos Úti Általános Iskolával nyert
közösen a helyi cigány kisebbségi önkormányzat. A gyermekek nagyon jól érezték
magukat.

Bordács Jánosné, CKÖ elnök, Kunhegyes

Fotó: Sipeki Péter felvétele

ROMA LAP

Megjelenik havonta
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségekért”
Közalapítvány
az Egészségügyi

és az Oktatási Minisztérium támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési
Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954

e-mail: lungodrm@axelero.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő: Arabeszk 3 Bt.

Munkatársak: Botosné Köté Lilla,

Bujdosó Jánosné, Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán,

Lukács Ilona, Nyári Gyula, Szécsi Magda

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető:

Tankó Csaba ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg
és nem küldjük vissza.

Szerkesztőségünk

a mientől eltérő véleményt is közli.

A leveleket esetenként rövidítve,
szerkesztett formában adjuk közre.

Te is lehetsz még híres!

KI KICSODA?

Johannes Brahms (1833–1897)

Német zeneszerző, bécsi karmester, a
kései romantika legjelentősebb alko-
tója. Muzsikussá apja segítségével 10
éves korára zongorista csodagyerek
volt, kamaszként már komponált. A
Beethovent követő időszak legnagyobb
szinfónikusa lett. Zenéjében a klasszi-
cizmus és a német népiesség hatása
dominál. Magyar vonatkozásai is van-

nak. 20 éves korában az akkor európai
hírű Reményi Ede hegedűművész vitte
magával hangversenykörútjaira, később
már érett művészként, gyakran kon-
certezett Joachim Józseffel. Többször
járt Magyarországon, nem egy művét itt
mutatta be.

(Dzsendzsi)

Nézz úgy rám

Nézz úgy rám
Mintha fájna
Ha tekinteted
Egyszer sehol
Sem találna
Mert ami vagyok
Mintha csak
Képzeteemben
Élne
Te maradtál
A valóság egyetlen
Kézzelfogható
Ténye

Te lüktetsz a véremben

Te lüktetsz a véremben,
Ebben a sűrű cigányfolyamban.
Valamit mégis kellene tennem,
Hogy szabad legyek - legalább kívül -
De hát a gondolat: így is, úgy is kívül
És ...

Áhított egész

Már a tegnapot is elvették tőlünk...
Nézd te szegény, mi lett belőlünk?
Jelenünk piramistölgy árnyán,
Táncot jár a hatalom és a sátán.
Tudom s tudod, szeretni születünk,
Mára mégis ellenségekké lettünk.
Nem kell, hogy így legyen. De az ember
Mondd! Mit tegyen?... Mit ne tegyen?
Talán jövőnkre - együtt - ha rátalálnánk,
Ha holnaptól nem egymás bőrére spekulálnánk,
Lehetnénk erőssé és széppé:
Töredékekből áhított egészé...

Szerelmes suttogás

- Egy cigány ének dallamára -

Ha bőröm alá bújna
Mint izzó takaróba
Szíve szomorúságát
Leégetném róla

Leégetném róla
Szíve szomorúságát
Ha bőröm alá bújna
Mint izzó takaróba

Megállapítás

Abban az országban,
Ahol csak a roma
Nyomorúság látványa
Csökkentheti a jólétben
Élők szorongásait:
Lélegzet után kapkod
Még a levegő is !

Egy hét a Balatonon

● A jászapáti cigány kisebbségi önkormányzat megkülönböztetett figyelmet fordít az oktatásra. Ezt jelzi, hogy idén tízen végezték el a dolgozók általános iskoláját és tizenöten szereztek parkgondozói képe-sítést. A gyermekekről sem feledkeznek el az önkormányzat. A cigány kisebbségi önkormá-nyzat hozzájárulásának kö-szönhetően 15 általános isko-lás tölthet el egy hetet Bala-tonszemerén.

Tízéves a foglalkoztatási alapítvány

● Tízéves fennállása alatt az Országos Foglalkoztatási Köz-alapítvány (OFA) tizenkétmil-liárd forinttal támogatta a különféle munkaerő-piaci prog-ramokat és 213 ezer mun-kavállaló elhelyezkedését, fog-lalkoztatását segítette elő. A Munkaerőpiaci Alap támoga-tásaiból gazdálkodó OFA kutatásokat, a nonprofit szer-vezetek munkaerő-piaci rész-vételét, foglalkoztatási prog-ramjait segíti. Az OFA idén 2,9 milliárd forintból 14 különféle programot indíthat.

Romapage

● Roma egyetemisták vették át a hazai cigányság életét bemu-tató világhálós portál, a roma-page szerkesztését. A **Kurt Lewin Alapítvány** már 1997 óta mű-ködteti ezt az internetes honlapot, így a cigányságnak előbb volt weboldala, mint például az ok-tatási minisztériumnak. Mégis kisebb fordulattal ér fel, hogy a romákról, romáknak is szóló információkat mostantól romák szerkesztik be.

Phare-program

● Roma közösségi ház, fog-lalkoztató kialakítása és szá-mos, a felzárkóztatást szolgáló oktatási program kezdődhet el Phare-támogatással Tiszabőn. A többségében cigányok lakta település két hasonló prob-lémákkal küzdő szomszédos faluval, Tiszaroffal és Tisza-burával pályázott az uniós hozzájárulásra. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal közreműködésével négy, a romák felzárkóztatását szol-gáló Phare-program indult el. A jóléti innovációs projektre mintegy kétmillió euró, azaz

süinkre elmondta, a már ko-rábban elkészült portalanított utakat terítik le aszfaltszőnyeg-gel.

Tyúkfarm

● Tyúkfarm alapjait vetették meg nemrégiben romák szá-mára a Békés megyei Okány-ban azzal, hogy bekapcsolódtak az Autonomia Alapítvány me-zőgazdasági és kisállattenyésztői programjába. A három-lépcsős program első állomása-ként a kapott 650 ezer forintos támogatás révén ezer csirkét, továbbá megfelelő mennyiségű takarmányt vásároltak, és ezt kihelyezték tíz szociálisan rá-

mintegy ötszázmillió forint áll rendelkezésre, amelyből há-rom, legalább negyedrészen romák lakta kistérségben a cigány lakosság életminősé-gének javítását szolgáló infra-strukturális beruházások, in-tézményfejlesztések valósul-hatnak meg. A kiválasztott kistérségek között van Tisza-roff–Tiszabő–Tiszabura kon-zorciuma is.

Útépítés

● A nyár végén, várhatóan augusztusban indul el Újszász cigányok lakta városrészében az útépítés. A helyi cigány ki-sebbségi önkormányzat elnöke, **Rónavölgyi Sándor** érdeklődé-

szoruló helyi családokhoz. A majdani szaporulat lehetőséget nyújt arra, hogy e családok meg-élhetése könnyebbé váljon.

Roma koordinációs tanács

● Medgyessy Péter kormányfő lesz az elnöke a szeptember ele-jén megalakuló roma koordiná-ciós tanácsnak. Az eddigi tárca-közi bizottság helyett megalakuló testületben nem cigány szakértők is helyet kapnak majd. A tanács helyettese **Teleki László**, cigány-ügyi államtitkár lesz. A testületet legalább negyedévente összehív-ják majd, a miniszterelnök egy évben két alkalommal vesz részt a tanács munkájában. A roma koordinációs tanács a kormány-

zat cigányügyi stratégiájának előkészítésében és végrehajtásában, a minisztériumok tevékenységének összehangolásában kap feladatot. A 21 fős testület összetételéről a kormány még nem határozott, de számítanak többek között **Csongor Anna**, az Autónia Alapítvány igazgatójának és **Farkas Flórián**, az Országos Cigány Önkormányzat és a Lungo Drom elnöke, a Fidesz országgyűlés képviselőjére is.

Tüntetés

● Tüntető csoportja szállta meg július 4-én reggel nyolc

órákor az Erzsébet híd budai hídfőjét, órákon át akadályozta a főváros közlekedését, követelve a választásokon leadott szavazatok újraszámolását. Délre a rendőrség kiszorította az időközben kétszáz főre duzzadt csoportot a hídról, és a forgalom helyreállt. A tiltakozók ezután a Kossuth térre vonultak, ahol késő estig, egyre nagyobb számban folytatták akciójukat.

Növekszik a szegények száma

● Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának a

legkevésbé fejlett országokról készített 2002. évi jelentése arra figyelmeztet, hogy a jelenlegi gazdasági irány folytatódása mellett 2015-re 40 millióra emelkedhet azoknak a száma, akik kevesebb mint napi egy dollárból kénytelenek megélni.

Romák a Művészetek Völgyében

● Július 26-tól augusztus 4-ig több roma művészeti és kulturális programra kerül sor Öcs faluban. A programokat a Fővárosi Önkormányzat Romano Kher, a Roma Parlament és a Fonó Records közösen szervezi. A művészetek völgyében többek között az alábbi programokból választhatnak. Lesz Ando Drom és Kalyi Jag koncert, **Szécsi Magda**: Csörgőkező, Vödörjáró, Dobhasú zenés mesejátékának bemutatója **Jónás Judit** rendezésében és főszereplésével, a Duende színházi társulás előadásában, Roma Gitárfesztivál, és képzőművészeti kiállítás.

Összeállította: Paksi Éva

p hírei

Az Európa Tanács küldöttsége négy napos Magyarországon való tartózkodása alatt vizsgálta a romakultúra sokszínűségét is. Felvételünk az OCIMK-ban készült, a program a NKÖM szervezésében zajlott.

„Soha ilyen jó kondícióban nem voltunk, mint a mostani helyhatósági választásokon”

Interjú Farkas Flóriánnal

A Fidesz-MDF-„Lungo Drom” választási megállapodás alapján a 2002. évi parlamenti választások alkalmával a Fidesz-MDF országos listáján három roma ember nyert képviselői mandátumot. Ebből ketten – Farkas Flórián és Lukács Mihály – a „Lungo Drom” és az OCO vezetői. A harmadik, Varga József Fidesz tag, a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány elnöke, aki ugyancsak a „Lungo Drom” delegáltjaként került listára. Sorozatunkban az így parlamenti képviselői mandátumot nyert képviselőkkel folytattunk beszélgetést, elsőként Farkas Flóriánnal.

– Hogyan értékeled a választások időszaka alatt a „Lungo Drom” és a vele szimpatizáló romák és roma szervezetek választási szereplését?

– Általánosságban véve ennek a választásnak is van győztese, aki kormányoz, van vesztese, aki ellenzékbe került. Van azonban egy visszavonhatatlanul stabil nyertese ennek a választásnak, ez pedig a magyarországi cigányság. A „Lungo Drom” – Fidesz-MPP – MDF megállapodással a magyarországi cigányügy ugyanis rangot, méltóságot kapott. Mindenképpen dicsérendő és politikai rangját tekintve kiemelkedő sikert könyvelhetünk el, hiszen a négy képviselőből három az OCO-ból, a „Lungo Drom”-ból került ki.

Itt szeretném megköszönni a magyarországi cigányság aktivitását, részvételét a választásokon. Külön köszönöm ezt a „Lungo Drom” tagságának, a cigány önkormányzatok képviselőinek és a „Lungo Drom”-hoz csatlakozó, azt támogató szervezeteknek.

– Varga Józsefről sokan úgy tudják, hogy nem „Lungo Drom” tag. Ezért a jelölés időszakában közbeszéd tárgya volt, hogy a szervezeted mégis őt delegálta harmadik jelöltnek!

– Varga József a „Lungo Drom” tagja, programjának elkötelezettje és a „Lungo Drom” színeiben fog indulni az őszi helyhatósági választásokon is. A Fidesz-MPP – MDF-el kötött megállapodásunkat nemcsak hogy végigkísérte, de annak végrehajtásában is együttműködött az elnök-

séggel. Tíz éve tagja a Fidesz Magyar Polgári Pártnak és 4 éve elnöke a Magyarországi Cigányokért Közalapítványnak. Feladatát kiválóan látja el, a „Lungo Drom” fővárosi, illetve települési szervezeteinek munkáját lehetőségeihez mérten messze-menően segíti. Sok minden szolt tehát mellette, ami indokolttá tette, hogy országgyűlési képviselő legyen. Örülök annak, hogy az lett.

Farkas Flórián — Fotó: Nyári Gyula

– A kampány során néhány hangoskodó roma szervezet körében nagy visszatetszést váltott ki, hogy a kormányon lévő pártokkal lépett szövetségre a cigányság elsőszámú képviselője. Több sajtónyilatkozatukban Farkas Flóriánt, a „Lungo Drom”-ot, továbbá a vele szövetséges szervezeteket emiatt a cigányság árulóinak mondták. Meggyőződésem, ha a Fidesz-MDF-„Lungo Drom” nyeri meg a választásokat, akkor ennek a kérdésnek már nem lenne jelentősége. A választások eredményének ismeretében azonban egészen más a helyzet. Ellenzéki képviselőként ezt a szerepet te hogyan definiáld ma, mint Fideszes

képviselő és mint roma politikus, roma érdekvédő?

– Négy országgyűlési képviselője lett a cigányságnak. Ez minden bizonnyal nem történik így, ha a megállapodásunk nem születik meg a Fidesz-MPP – MDF-el. Meggyőződésem, hogy a „Lungo Drom”-nak köszönhető, hogy jelenleg van négy cigány származású országgyűlési képviselő, függetlenül attól, hogy ebből egy a szocialista párt listáján került be. Utóbbi lett a cigányügyi politikai államtitkár.

Két időszakra bontanám a Fidesz-MDF-„Lungo Drom” megállapodást. Az első forduló az az időszak, amikor a megállapodás riadalmat váltott ki és ezzel együtt igen harsány, negatív visszhangot. Szervezeteket, kerekasztalokat hoztak létre, megpróbáltak nyitni „házasságot” ajánlani a szocialista pártnak. Ezek támadtak minket a leghangosabban.

A második fordulóban viszont ugyanezek a személyek már üdvözltek a megállapodást, mert szerettek volna tárgyalási pozícióba kerülni. Rájöttek, ha azt a politikai erőt támadják, amely egy nem cigány politikai erővel megállapodást köt, még realitása sincs annak, hogy tárgyaljanak velük. Akkor fordítottak. Most már világosan látják, hogy pontosan ennek a megállapodásnak köszönhetően nem lesz többé parlamenti ciklus cigányok nélkül.

– A hivatalba lépő új kormány 14 pontban foglalta össze a cigánysággal kapcsolatos kormányzati tennivalóit. A kormányprogram elfogadásakor – a frakcióddal együtt te is – nemmel szavaztál. Miért?

– A szocialista párt koncepciójában két konkrét elem van. Az egyik: középtávon végiggondol egy hosszú távú cigánypolitikai programot, ami azt jelenti, hogy két év múlva fog kidolgozni valamit, ami négy vagy tíz évre szól.

A másik: egy antidiszkriminációs törvényt fog készíteni. Az antidiszkriminációs törvényt természetesen támogatom, de a még csak gondolatban létező elemét nem tudom támogatni. Én arra tettem ígéretet a parlamentben, hogy segítünk kidolgozni egy ilyen programot, sőt ennek nemcsak a kidolgozásában, de a végrehajtásában is

részt veszünk. Magyarország miniszterelnökének, **Medgyessy Péternek** feltettem a kérdést: miként gondolkodik ez ügyben a jövőt illetően. A miniszterelnök expozé-jában úgy válaszolt, hogy Farkas Flóriánra és az általa vezetett Országos Cigány Önkormányzat munkájára a legmesszebbmenően számít, be kíván vonni minket a program kidolgozásába és annak a végrehajtásába.

A szavazásra visszatérve: olyan programra, ami a cigányság élethelyzetét javítja, minden esetben támogatólag fogok szavazni. Ha az az ország ügyét, s még inkább a magyarországi cigányság ügyét előreviszi, az alkotmányos jogrend szerinti elkötelezettségemnek és meggyőződésemnek megfelelően fogok dönteni.

– *A Fidesz-MDF-„Lungo Drom” választási megállapodásban szereplő tervek ma már beválthatatlan ígéreteké váltak. Így például a kormányzatként beígért Cigány Integrációs Hivatal vagy a Brüsszeli Integrációs Központ. Mi lesz ezekből a tervekből?*

– Ami az integrációs hivatalt illeti: létrejött, mégpedig a Szociális és Családügyi Minisztérium háttérintézményeiben, Cigány Válságkezelő Hivatal néven, ötvenmillió forinttal. Ezt még **Harrach Péter** miniszter úr írta alá távozását megelőzően. A Brüsszeli Központ koncepcióját még az előző kormányciklusban én vittem ki az Európa Parlamentbe. Abban bízom – és ebben **Kovács László** pártelnök-külgyminiszter is megerősített –, hogy a központ – kormányváltástól függetlenül – létre fog jönni. Amennyiben ez mégsem lenne így, arra az esetre kaptam egy ígéretet, és ez nem titok, miszerint a helyhatósági választásokat követően azt maga a „Lungo Drom” hozhatja létre.

– *Két parlamenti bizottságnak vagy a tagja, ezen kívül a Fidesz képviselőcsoportjának egyik frakcióvezető-helyettese is. Mit jelentenek ezek a feladatok számodra?*

– A magyarországi cigányságnak soha nem volt olyan lehetősége, hogy egyszerre négy országgyűlési képviselője legyen, akik ugyanakkor meghatározó bizottságokban, így az *Európai Integrációs Bizottságban*, az *Emberi Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottságban*, a *Foglalkoztatási Bizottságban* is nagyon komoly munkát végeznek. Én ezen kívül valóban ellátom a *frakcióvezető-helyettesi* feladatokat is. Ebből az is következik, hogy a magyarországi cigányságnak nem négy országgyűlési képviselője van, hanem 164, illetve 188, vagyis a cigány ügyet, a cigányságot érintő előterjesztéseimet az általam is irányított frakció is képviselni fogja. Ez minden bizonnyal erősíti azt a presztízst, azt a politikai súlyt, amit a cigányságnak mára már sikerült kivívnia.

A magyarországi cigányságnak politikai rangjának megfelelően – parlamenten kívül és parlamenten belül is – sikerült megtalálnia a helyét. A kérdés az, hogy ezzel a

magyarországi cigány önkormányzatiság és a civil önszerveződés, továbbá az OCO, mint a magyarországi cigányság legnagyobb döntést hozó testülete és érdekképviselői fóruma, hogyan tud majd bänni? Hogyan tudja mobilizálni a négy országgyűlési képviselőt olyan szinten, hogy azok a leghatékonyabban lássák el a cigányság politikai érdekképviselését a parlamentben? Mennyire tudják a cigány ügyet végre közzüggé tenni?

A feladat tehát nem kicsi. Azonnali programokat kell elindítani, azonnali beavatkozásra van szükség a magyarországi cigányság élethelyzetének javítására. Én, az Országos Cigány Önkormányzat és valamennyi velünk koalícióban lévő cigány szervezet – parlamenten belül és parlamenten kívül – partnerei leszünk a kormányzatnak ezekben a kérdésekben.

– *A Horn-kormány megalkotta, az Orbán-kormány továbbvitte a cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására irányuló középtávú intézkedési csomagot. Az Orbán-kormány ezen kívül tervet készített az úgynevezett hosszú távú cselekvési programról. Ezeknek a programoknak a végrehajtását a Tárcaközi Koordinációs Bizottság, amelynek te is tagja voltál, miniszteri irányítással felügyelte. Ez a bizottság az új kormány létrejöttével Koordinációs Tanácsá alakul. Ismered ennek a tanácsnak a tervét, lesz-e folytatása az előző programnak, és az új kormányzás ideje alatt részt vesz-e ebben a munkában, mint az OCO elnöke? Nem fogja-e fékezni ezt a munkát az a tény, hogy egy ellenzéki párt képviselője, frakcióvezető-helyettese vagy?*

– Egy hónapon belül kerül sor egy találkozóra a kormányfővel, ahol a cigány ügyről fogunk konzultálni. Tisztáztuk a politikai hovatartozás kérdését, megállapodtunk, hogy ezekben a kérdésekben, így a felelősök megjelöléséről, konkrét programokról és a hozzárendelt eszközökről folyamatosan egyeztetni fogunk. Minden, a cigányságot érintő kérdésben partnere leszek a miniszterelnöknek mindaddig, amíg ez vállalható, mindaddig, amíg ennek eredménye van.

Annak mindenesetre örülök, hogy az új kormányzatnak – a Fidesz-MDF-el történt megállapodásunkhoz hasonlóan – lesz valamiféle cigányügyi kormányzati struktúrája. Én ezzel kapcsolatosan támogatásomról biztosítottam a miniszterelnök urat. Támogattam **Heizer Antal** kinevezését is a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal élére. Az OCO híve annak, hogy átláthatóbb rendszer legyen, mindent támogat, ami a cigányság élethelyzetét előbbre viszi, így például a monitoring rendszert, a felelősségre vonást, a számonkérést. Egyetlen olyan lépést sem támogat azonban, amely a cigányság esetleges megosztottságára irányul.

– *A negyedik roma képviselő, Teleki László az MSZP listáján nyert mandátumot.*

A miniszterelnök döntése nyomán a cigány ügyet felügyelő politikai államtitkár posztját ő kapta. Helyettese pedig Berki Judit, aki ugyancsak roma politikus. Hivataluk a Miniszterelnöki Hivatalban kapott elhelyezést. Teleki kinevezését néhányan ellenezték. Ismeretes, hogy valamennyi OCO-képviselő a támogatásáról biztosította őt. Miképpen kívánsz-e két roma politikus által vezetett főhivatallal együttműködni?

– Teleki Lászlót és a hivatalát a támogatásomról biztosítottam és biztosítom én is, mind magam, mind pedig az Országos Cigány Önkormányzat nevében, mindaddig, amíg Berki Judittal együtt a cigány ügyet elkötelezetten szolgálják. Azt, hogy ők a munkájukat hogyan végzik és milyen sikerrel, a jövő dönti el. Mindaddig nem kívánok elébe menni ezeknek a kérdéseknek, amíg nem látom, hogy mit akarnak tenni, tekintettel arra, hogy még nincs konkrét program, elképzelés.

– *Októberben helyhatósági választások lesznek. Érzékelhetően megváltozott a politikai közhangulat a tekintetben, hogy a „Lungo Drom” ismét abszolút győzelmet arasson. A „Lungo Drom” mögött ugyanis egy vesztes országgyűlési választás áll. Mit kell tenni ahhoz a „Lungo Drom”-nak és szövetségeseinek, hogy a 2002. decemberében vagy a 2003. januárjában esedékes országos electori gyűlésen ismét teljes arányú győzelmet arasson?*

– Tisztázzunk valamit: a cigányság győzött az országgyűlési választásokon. Következésképpen a „Lungo Drom” is győzött. Országos szervezet soha nem indult úgy a helyhatósági választásokon, hogy közben van három országgyűlési képviselője, még inkább nem úgy, hogy van egy frakcióvezető-helyettese is. Soha ilyen politikai presztízse nem volt a „Lungo Drom”-nak, melynek időközben száz új alapszervezete alakult.

A teendő itt most az, hogy a „Lungo Drom” minden helyi alapszervezete, a „Lungo Drom”-hoz közel álló helyi cigány önkormányzatok és koalíciós társai továbbra is folytassák a munkát. Dolgozni kell korrekt, tisztességes módon. Mi pedig napokon belül megújítjuk a megállapodásokat a koalíciós szervezetekkel, és természetesen továbbra is nyitva hagyjuk a lehetőséget a tevékenykedni akaró más cigány politikusok előtt is.

Nyáron lesz egy országjáró körút, lesznek személyes konzultációink. A helyhatósági választásokon – a megállapodásból eredően – természetesen valamennyi „Lungo Drom” szervezet vezetője automatikusan települési képviselő-jelölt lesz. Minden megyében lesz a „Lungo Drom”-nak és koalíciós társainak képviselő-jelöltje a megyei közgyűlésben, és abban bízom, hogy legalább száz saját polgármesterünk lesz. Soha ilyen jó kondícióban nem voltunk, mint amilyenben leszünk a mostani helyhatósági választásokon.

Osztójkán Béla

„Ma már a cigány népismereti oktatás bekerült a közoktatási rendszerbe.”

Beszélgetés Raduly Istvánnal az Oktatási Minisztérium osztályvezetőjével

A rendszerváltás idején még mindegyik párt zászlaján hirdette, hogy a tárcák élén csupán a miniszterek és politikai államtitkárok személvében lesznek fejcserék négyévente. A közigazgatási államtitkároknak, a főosztályvezetőknek, valamint a „hierarchia” többi tagjának maradnia kell, hiszen csak így biztosítható a folyamatosság, ami ugye országos érdek.

Csakhogy ezek üres, hangzatos szavak maradtak. Minden eddigi kormányváltásnál megtapasztalhattuk, hogy más a bevett gyakorlat mint az elmélet. Olykor méltatlanul, porig alázva távolították el a különböző szakterületen, különféle beosztásban dolgozókat, miközben ők mindvégig a legjobb tudásuk szerint tették a dolgukat.

Éppen ezért számít kuriózumnak, hogy egy minisztériumban dolgozó osztályvezető, már a harmadik kabinetváltást élte meg pozíciójában.

Raduly István, az Oktatási Minisztérium roma oktatási ügyekkel foglalkozó osztályvezetője már tíz éve szolgálja mindazokat, akik rászorulnak segítségére. Roma származása révén a gyökerektől kiindulva ismeri a cigányság problémáit, a közoktatás romákait érintő feladatainak legfontosabb elemeit.

És, hogy miért maradhatott posztján a harmadik miniszterváltás után is, megismerve az „embert”, talán kiderül számunkra.

– Egy roma származású ember mindig nagy feltűnést okoz, ha olyan közegben dolgozik ami messzemenően távol áll az „etnikai foglalkozási besorolástól”. Az első kérdés amely megfogalmazódik a fejekben, hogy mit keres itt és hogyan került ide. Tényleg, hogyan?

– Tanulás és tenniakarás a titka. Persze csak leegyszerűsítve. Nem volt könnyű út, és el kellett telnie sok évnek, hogy idáig eljussak. Szabolcs megyében, Gáván születtem egy hatgyermekes, szerény körülmények között élő cigány családba. Kezdő

tanulmányaimat is ott végeztem, aminek jövőm szempontjából igen fontos, meghatározó szerepe volt. A tanítók pozitív pedagógiai hozzáállással, odafigyeléssel okítottak minden gyereket és nem tettek különbséget cigány és nemcigány nebuló között. A mátészalkai mezőgazdasági technikumban tanultam tovább, ahol 1969-ben sikeres érettségi vizsgát tettem. Az orvosi egyetemen szerettem volna tovább tanulni, de sajnos nem nyertem felvételt. Elmentem dolgozni, mert el kellett tartanom magam, de a tanulás utáni vágy, a diplomaszerezés soha nem hagyott nyugodni. Munka mellett beiratkoztam a gödöllői agrár egyetemre, ahol mezőgazdász szakoktató tanári diplomát szereztem. Családot alapítottam és mezőgazdászként dolgoztam 21 évet. Minde-

Raduly István
Fotó: Lukács Ilona

mellett gyakorlati oktatóként is tevékenykedtem.

A rendszerváltás idején kerültem Pestre. A Roma Parlament alapító tagjaként szembesültem radikálisan először a romákat érintő széleskörű problémahalmazzal. A rendszerváltás hozta munkanélküliség fenekestül felforgatott és megváltoztatott mindent. Világossá vált, hogy a romák a leg-

nagyobb károsultjai és a leginkább szenvedő alanyai a társadalmi, politikai és gazdasági változásnak. A Roma Parlament főállású ügyvivője lettem. 1992-ben kiírtak egy pályázatot a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban. Referenst kerestek a roma kulturális területre. Pályáztam, bejutottam próbaidősként, majd később kineveztek. Azóta eltelt 10 év, s a kezdeti nehézségeket figyelembevéve, valamint azt, hogy a roma kultúra nem volt intézményesítve, én azt gondolom igen komoly eredményeket értünk el. Ha az elmúlt évekre visszatekintünk, akkor egyértelműen látszik, hogy hatalmasat változott pozitív irányba a cigány fiatalok oktatása, nevelése, amely egyébként még mindig számtalan megoldásra váró problémát rejt.

– Tulajdonképpen mi is az ön feladata és kik segítik a munkáját?

– Van egy kollégám, aki szintén roma származású és van egy szerződéses munkatársunk aki segíti a feladatok végrehajtását. Itt foglalkozunk a roma származású gyerekek oktatásával, oktatási problémáival óvodás kortól a felsőoktatásig. A minisztériumi feladatok ellátási körébe tartoznak a pályázati, szakmai anyagok, valamint a jogszabályi feladatok ellátása. Mindemellett megkeresnek az oktatással kapcsolatos egyéb ügyekkel, problémákkal is.

– Milyen kapcsolatban vannak a nagyrészt roma diákokat oktató pedagógiai intézményekkel? Mondok néhány példát: Gandhi Gimnázium, Kalyi Jag szakiskola, Tagóre tanoda, stb... Élveznek-e külön támogatást ezek az iskolák?

– Ezen néhány iskolán kívül közel 2000 olyan iskola van hazánkban, ahol túlnyomó részt roma diákokat oktatnak, nevelnek. A mi látószögünkben tehát nem csak ez a néhány iskola van, hanem a többi is benne kell, hogy legyen. Ezek a kezdeményezések egy sajátos pedagógiai program szerint indultak, de az ide kerülő gyerekek száma nem fedi le a roma gyerekek zömét. Mintegy 1500 diák jár ezekbe az iskolákba, de a „maradék” 80 ezer viszont más közoktatási intézményhez tartozik. A támogatási rendszer az egy más dolog.

Korábban a cigány oktatás mint olyan, nem létezett. Voltak cigány gyerekek, akiknek az iskolai problémáit szociális problémákkal indokolták. Azt gondolták, hogyha szociális gondjaik enyhülnek, akkor a tanul-

mányi eredményük is javulni fog. Később beigazolódt, hogy ez nem ilyen egyszerű. Fel kellett ismerni, hogy a roma kisebbségi oktatásnak ugyanolyan súllyal és minőségben kell szerepelnie az oktatási rendszerben, mint a nemzeti oktatásnak. A másik eredmény, amely nagyban előmozdította az ügyet, az a cigány gyerekek iskolai sikertelenségének a vizsgálata és feltérképezése. Ezen kutatások figyelembevételével kellett cselekedni.

A rendszerváltást követően az iskolák nyitottabbá váltak. Be lehetett vezetni új módszereket. Támogattuk az ön által felsorolt iskolák létrejöttét, hiszen az új pedagógiai módszernek köszönhetően megfoghatóvá, érzékelhetővé vált a roma gyerekek iskolai sikeressége. Nem estek ki a rendszerből, jól teljesítettek és nagyrésztük továbbtanult.

– Ha jól értem akkor a pedagógiai módszerek változtatása hozta meg a kívánt eredményt, vagyis a „módszertani igazodás” megelőzi az iskolai szegregációt?

– Részben. Azért itt összetettebb dologról van szó. Az, hogy a változás lehetővé tette az oktatás reformizálódását és hogy ezek az új módszerek hatékony, jó minőséget produkálnak, be kellett látni azt is, hogy a roma diákokat oktató pedagógusok felkészületlenek. Nem ismerik a gyerekek szokásvilágát, nem ismerik a roma közösséget és ez a nemismerés feszültséget, konfliktust és sajnos negatív hozzáállást eredményezett. Ennek egyenes következménye lett, hogy a gyerek nem akart iskolába menni, mert nem akart egy olyan pedagógusnak megfelelni, aki nem tolerálta az igyekezetét. A kulturális másság egy alapvető probléma lett.

Ma már a cigány népiismereti oktatás bekerült a közoktatási rendszerbe. Ez egy nagyon komoly eredmény, hiszen cigányok által elfogadott, cigányságról szóló ismeretanyag szerepel a tananyagban. Az általánosítás sajnos még mindig jelen van, de már megkövetelhető a minőség és a tartalom, pontosan a tankönyveknek köszönhetően. A támogatási rendszer pedig hozzásegítette a tanárokat a cigányságról szerzett információ-halmaz kiszélesítéséhez. Gondolok itt a pedagógus továbbképző programokra. Ezek a programok több éve működnek folyamatosan és sikeresen.

– Mégis egyre több helyen emlegetik hazánkban azt a szót, hogy szegregáció...

– Előfordul sajnos. De van ebben a dologban egy nem tudatos szándékosság is. A változó gazdasági viszonyok a közösségeket szétszakítják, aminek eredményeképpen kialakul a spontán szegregáció. Ha egy falu a munkanélküliség egyenes következményeként elszegényedett, akkor a tehetősebb polgárok olyan helyre költöznek és olyan helyen járják iskolába a gyerekeiket, ahol velük egy szinten vagy magasabb életszínvonalon lévő társadalmi élet folyik. A szegényebb réteg viszont marad, szegregálttá, zárt közösséggé válik. Esetenként tovább szegényedik, de minden bizonnyal fejlődésképtelenné válik. Az a

tény pedig senki előtt nem titok, hogy az ilyen szegényebb települések lakosságának a zömét a romák teszik ki, mert ott könnyebben és olcsóbban jutnak lakáshoz. Ez az önszegregációs folyamat.

Sajnos van példa a tudatos szegregálásra is. A közoktatási feladatok ellátása a helyi önkormányzatok kötelezettségei. Ha kifogás van az oktatás módját illetően, azt mindig helyi szinten kell először megpróbálni orvosolni. Itt meghatározó szerepe van a kisebbségi önkormányzatoknak is. Ha ez nem vezet eredményre, akkor kerül a minisztériumhoz az ügy. Az oktatási jogok miniszteri biztosa vizsgálatot indít, melynek megfelelőképpen a kialakult vélemény függvényében tesznek javaslatot a megoldásra. Természetesen a mi véleményünk mérvadó, hiszen minden cigánysággal kapcsolatos ügy hozzánk kerül. Az elmúlt 10 év alatt nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy közvetlen kapcsolatom legyen a közel 2000 intézménnyel. Így tisztában vagyok az adott településen élő romák és a helyi vezetőség konkrét viszonyával.

Fókuszban áll a jászladányi iskola vita, ahol a kisebbségi önkormányzat élni kívánt a közoktatásban előírt és megengedett jogaival, amiről egyébként nagyon sok CKÖ lemond, vagy egyszerűen nem veszi róla tudomást. Ez a jog biztosítja számukra a közoktatásba történő betekintést. Ezért is fektet az Oktatási Minisztérium nagy energiát a kisebbségi képviselő képzésekre is. Igenis legyenek tisztában a jogaikkal, és azokat megfelelő keretek között tudják érvényesíteni.

– Már a harmadik miniszterváltást élte meg pozíciójában. Gondolom azért történnek változások a roma oktatáspolitikában is. Milyen hatással van ez az ön munkájára?

– Azt gondolom, hogy mindegyik kormány nagyon komolyan vette azt a tényt, hogy van egy nagy lélekszámu, sok problémával terhelt cigányközösség hazánkban, amivel foglalkozni kell. Ez nem hatalomfüggő, vagyis nem lehet hatalomfüggő! Ez mindegyik kormány figyelemközpontjában kellett, hogy álljon. Az, hogy az erre irányított széleskörű programok mennyire voltak hatékonyak, eredményesek és sikeresek, vagy mennyire nem, az nagyon sok tényezőtől függ. Az oktatás területén az eredményesség hosszabb folyamat. Például most érek be azok a kezdeményezések, amelyek a főiskolákra, egyetemekre minél több roma származású fiatal bejutását szorgalmazták. Előkészítők beindítása, támogatása, költségvetési pályázat kiírása, ösztöndíj rendszer kiépítése mind – mind ezt a célt szolgálja és segíti. Ezek a folyamatok eredményfelmutató folyamatok, amelyet minden hatályos kormánynak el kell ismerni és továbbra is támogatnia, szélesítenie kell.

Én nem tartom magam politikusnak. Hivatalnok vagyok, akinak a politika mond valamit, ami megvalósításra kerül és akkor lesz belőle szakma. Tehát ha úgy vesszük,

az én feladatom szakmára váltani a politikát. És a politika akkor jó, ha komoly, eredményfelmutató szakma áll mögötte. A romák ügye közügy és a közügyet konkrét cselekvésekkel szakmai területen kell megoldani. Piacképes szakmát kell a roma ember kezébe adni, hogy szakemberként elhelyezkedhessen, így képes lesz eltartani a családját. Vagyis a felemelkedés egyetlen útja a tanulás.

Én igyekeztem a feladatomat maximálisan ellátni és ez a jövőben sem lesz másként. Hosszútávon gondolkodom, mert szerintem nagyon fontos, hogy legyenek roma pedagógusok, nagyon fontos, hogy a roma fiatalok az élet számtalan területén jelen legyenek. Legyenek roma ügyvédek, közgazdászok, jogászok, orvosok, rendőrök, menedzserek. 28 felsőoktatási intézményben vannak jelen a roma fiatalok. A cél az, hogy minél nagyobb számban legyenek jelen.

– Ön ennyi idő elteltével is tele van energiával, ambícióval. Mi az ami erőt ad a munkájához? Soha nem érik kudarcok?

– Minden embert érek kudarcok és természetesen sikereket is elkényvelhetünk. Ha soha nem élnénk át sikereket nem volna ami motiváljon. Az én munkámban a siker, az eredményesség hosszú folyamat. De amikor egy szülő bejön az „emberyi” fiával és bemutatja, hogy ő az akinek segített az egyetemi tanulmányait, akkor minden kudarc elhomályosul. Látni a fiatalok szemében a köszönetet, a tiszteletet. Látni azt, hogy példaként kezelnek, hiszen elmondom nekik, hogy még mindig tanulok, s ha végzek már három diplomát tudhatok a magaménak. Élő példa vagyok arra, hogy tanulni sosem késő. A tanulás az egyetlen esélyteremtő lehetőség amivel kiemelkedhetsz és előbbre juthatsz! Nem hiába törekednek a diplomás cigány fiatalok a másoddiploma felé.

Nagy vágyam az, hogy minél több tanult roma fiatal térjen vissza a roma közösségekbe és ott hasznosítsák tudásukat. Meggyőződésem, hogy ha a roma közösségekben nincs szellemi tőke, ami munkálkodik, akkor felemelő példa sincs előttük. Kell egy húzóerő, egy minta és kell a fejlődési perspektíva, amely kikelti az egyén fejlődés csíráját. A rendszernek rá kellene állnia, hogy a tanult roma fiatalokat helyzetbehozva visszairányítsa a roma közösségekbe. Természetesen itt anyagi támogatásra gondolok. Például a pedagógusoknál megfelelő fizetés, lakhatási lehetőség biztosítása és ezt nem terhelném az önkormányzatokra. Az iskolákban ott kellene, hogy legyen a roma gyerek előtt a roma példa. Vonzóvá kell tenni ezeket a régiókat számukra. De ugyanilyen fontos lenne az önkormányzatoknál a roma köztisztviselő alkalmazása is. A kulcs a tanulás és a többségi társadalom nyitottsága.

Lukács Ilona

Borotválás, kopasztás, nyilvános megszégyenítés

Cigánytelep-fertőtlenítések a szocializmusban

Kopaszra borotválás, fürdetés maró vegyszerekkel (köztük a rákkeltőnek bizonyult, és 1968-ban betiltott DDT-vel is) – a háború utántól a rendszerváltásig zajló egészségügyi akciók a cigánytelepeken. Bár a dokumentumok alapján az ötvenes években a falvakban általános volt a csatornázatlanság, a vezetékes víz és a vécék hiánya, a hatalom csak a roma lakosságot büntette egészségügyi körülményeiért e rendszerint hajnalban kezdődő fürdető-borotváló akciókkal.

A kényszermosdatások az adatok alapján a magyarországi romák több mint felét érintették. Több helyen azokat is, akik kiköltöztek a telepről és

igen ritkán azokat a többségieket, akik szintén e telepeken laktak.

A sok helyütt rendőri brutalitás kísérte akciók során sokszor azokat is kopaszra borotválták, akik nem voltak tetvesek: afféle „szégyen-menetként” kísérték végig őket a falun, vagy terelték be a sátrakban felállított fertőtlenítőszeres zuhanyfürdőkbe. A hatalomnak a romák szégyenével szembeni közömbösségére jellemző, hogy évek óta zajlottak már a fürdetések, amikor egy 1961-es utasítás végül elrendelte: „a nők fürdetésénél kizárólag női dolgozók segédkezhetnek”, és ugyanebben az évben döntöttek arról is, hogy „csak azokat a cigányokat kell ellenőrizni, fürdetni és

fertőtleníteni, akikben élősködőket találnak”. (Az intézkedést a helyi tanácsok a jelentések szerint gyakran ezután is figyelmen kívül hagyták.)

Az ötvenes évek végétől beígért telepfelszámolás sok helyen már megindításakor elakadt, más helyeken pedig a helyi tanács új telepeket hozott létre. 1971-ben a roma családok kétharmada lakott még ezeken a telepeken, a legtöbb helyen csatorna, vezetékes víz és áram nélkül, és még 1980 körül is komoly összegeket fordítottak ezekre a fürdető akciókra azokon a telepeken, ahol a víz 25 évvel az első rendelet megszületése után sem volt bevezetve. Sok helyen a mai napig nem javult a helyzet.

Bács-Kiskun megye, 60-as évek

A Nyílt Társadalom Archivum kiállításon mutatta be az akciókról fennmaradt dokumentumokat, a Roma Sajtóközpont pedig kötetet állított össze a visszaemlékezésekből és dokumentumokból. (Kényszer-mosdatások a cigánytelepeken 1940-85. Roma Sajtóközpont Könyvek 3.)

* * *

„Fiatal kisgyerek voltam, olyan '65 körül lehetett. A rendőrség rendesen kényszerítette a cigányságot, hát az ember úgy se mert semmit se csinálni. Akkor a várdombon, a pályánál éltek a romák, oda jöttek ki a pályára, sátrakat állítottak le. (...) Ottan nem volt kivétel, kivétel itt nem nagyon van, itten egybe megy az egész. Le kellett vetközni csupaszra. Gúnyolódtak. Hogy tetves cigányok, meg ilyenek, ez-az. Na, tik más sorsra nem juttok, ez a sorsotok. Magyarok is látták ezt a fűrdetést, de mit mondtak volna, még azok is nézték, kimentek ezt nézni. Ilyenek megtörténtek kedves uram.”

(Encs-Fűgöd)

* * *

Egyszer volt ez a fűrdetés, '60-ban. Húsz éves voltam. Búcsú volt, Szentmihály napján, két napos búcsú. Mindenki készült rá. Elmentünk dajeroztatni, minden. (...) Mulattunk reggelig, táncoltunk a faluba benn a magyarokkal. (...) Aztán reggel felé hazamentünk, lefeküdtünk. Hát egyszer csak a nagybátyám kiáltozik minden-hová: jaj, keljeteek föl, siessetek, mert megint körülkerítettek bennünket, elvisznek, elinternálnak bennünket mind. Így volt, tényleg így volt. Hát tényleg körbe volt az egész cigánytelep fogva rendőrökkel. Vártunk, hogy mi lesz, hogy tényleg elinternálnak-e bennünket megint. En négy éves voltam, mikor az apámat elvitték '44-be Auschwitzba. Ott halt meg szegény. Az anyámat meg Komáromba vitték el szintén '44-be, hat hónapig voltak ott. Nagyon emlékszek rája, mikor kinn az utcán összehajtották a cigányokat, kicsitől, nagyig. Azt mondták nekik a csendőrök, hogy répát szedni mennek Hegyeshalomra. Összefogták és mán kísérték is őket. Mink meg otthon maradtunk a nagymamánkkal. Anyám szegény azt hitte, hogy megint elviszik a táborba.

Kiabál be a nagybátyám, hogy „keljeteek föl, megint elvisznek bennünket”.

Nyírás előtt. Filmjelenet Sára Sándor „Feldobott kö” című filmjéből, 1968.

Mi meg felkeltünk és vártunk. Egyszer csak láttuk, hogy valami sátrort vernek le a rendőrök. Mondták a férfiaknak, hogy segítsenek nekik, azok meg kérdezték, hogy minek? „Majd megtudjátok, majd megtudjátok”. Utána tudtuk meg, hogy fűrdetés lesz, meg, hogy lenyírnak bennünket, mert hogy tetvesek a cigányok. Pedig nem voltak azok.

Nyári Sándorné Orosz Erzsébet,
Csót

* * *

„Konkrétan vissza tudok emlékezni erre a borotválásra, pedig csak hét éves voltam. A telepen nőtem fel, a helybéli magyarság Hűvösvölgynek nevezte el. Mind zenészek laktak itt. Anyám egyedül nevelt fel, a faluba járt napszámba a magyarokhoz. Mindig őt hívták, mert szorgalmas volt, és mindenki megbízott benne. Olyan körök foglalkoztatták, mint a pap meg a főbíró. A mama vitt magával a napszámba, ez volt az én gyerek-korom. Földes szobácska, villany nem volt, el volt gombásodva minden. Víz nem volt a telepen, valamikor '64-be, '65-be a tanácselnök adott a kis romáknak egy kis kutat. Azelőtt a folyóból ittunk, a folyóból ettünk. Szerencsére nem kaptunk fertőzést.

Ezen '60-as napon, mikor lenyírtak bennünket, hajnalban megleptek a rendőrök. Körül voltunk fogva. A házból senki nem engedtek ki, még vécére se. Ott nem mozdulhatott meg ember. Vécére kellett mennem, szólni kellett a rendőrnek. És akkor öneki is ott kellett lenni, amíg a dolgomat el-

végzem. Így működtek akkor a dolgok.

Aztán reggel hét óra körül sátrakat állítottak fel a telepen. A rendőrök jártak háztól-házig, hogy egy ember se bújjon ki alóla. Kordon között kellett elmenni a sátorig.

Szegény anyámat bevitték. Mentem utána, húztam volna ki a sátorból erőszakkal. A rendőrök meg nyomták be a fodrászszékbe. Anyu, téged, mondom, nem, mert nem tudsz elmenni dolgozni, mert azt mondják, hogy teli vagy tetűvel, nem kellesz sehová dolgozni, akkor énvelem mi lesz. Elkezdtem sírni, hogy elveszik anyám tisztességét, becsületét és nem tud pénzt keresni. Megnyírták, utána egy ilyen fiatal ürge engem is elkapott. Na, azt mondja, jár a száz, te is le leszel nyírva! Meg voltam örülve. Sírtam, sívítottam mikor lenyírták a hajamat. (...)

Hogy azokat a sintéreteket ki hozta, a mai napig nem tudom megmondani. Vidékiek voltak. Nem vizsgáltak azok semmit sem, mindenkinek lenyírták a haját. Fejvizsga, hogy kibe van, kibe nincs, ilyen nem volt. Ők már szándékosan jöttek, hogy a cigányságnak a megszégyenítését elvégezzék. Nagy halom hajak voltak a sátrakban. Úgy emlékszem, hogy egy ilyen fehér köpenyes fodrász fiú begyűjtött egy papírt, hogy meggyűjtja a haját, egy másik meg rászólt: te hülye, ne gyűjtsd meg, ez érték”.

Birkás Kálmán, Pápateszér

* * *

RSK

Mammográfia

Mi a mammográfia?

A mammográfia az emlő vizsgálata során alkalmazott radiológiai módszer. Segítségével kimutathatók az emlőben levő elváltozások – a jó és rosszindulatú daganatok, a gyulladásos csomók.

A módszer a daganatos megbetegedések szűrésére, illetve korai felismerésére is kiválóan alkalmas. A vizsgálatot speciális röntgenkészülék segítségével végzik. A berendezés lehetővé teszi a lágy részekből (zsír, kötőszövet, mirigyek) álló emlő szerkezetének képi ábrázolását. A felvételeken, az úgynevezett mam-mogramon jól kivehetők az emlőben lévő esetleges elváltozások.

A mammográfia kivitelezése

A vizsgálat során az emlőt két lemez közé helyezik és enyhe nyomással összelapítják. Minél jobban összelapul az emlő, annál élesebb lesz a kép, annál jobb felvétel készíthető. Az eljárás nem okoz fájdalmat. A vizsgálat során a mellről kétirányú, esetleg háromirányú röntgenfelvételt készítenek. A felvétel közben nem szabad lélegezni, mozogni, hogy a kép ne mozduljon el. A felvétel után néhány perccel értékelhető képet kapunk. Az előhívott kép leletezése után az orvos kontroll és összehasonlítás céljából kézzel is megtapintja az emlőt.

Veszélyes-e a mammográfia?

A mammográfiát röntgensugár segítségével végzik. Az alacsony dózisu sugár nem ártalmas, még akkor sem, ha a vizsgálatot többször meg kell ismételni.

Egyetlen olyan eset sem ismert, ahol a mammográfia hatására daganat keletkezett volna.

Bár a vizsgálat során a sugárterhelés már a jelenlegi technikai lehetőségek mellett is minimális, az egyre modernebb és érzékenyebb röntgenfilmeknek és készülékeknek köszönhetően még tovább csökken. Mammográfia esetén tehát nem kell félni a sugárterheléstől.

Mikor szükséges mammográfia?

A mammográfia segítségével az egészen kicsi, még a 3–5 milliméteres csomók is kimutathatók. További előnye, hogy a nagyobb tumorok esetében a röntgenképen jóindulatú csomók jól elkülöníthetők a rosszindulatú tumoroktól. A vizsgálatról való félelem indo-

kolatlan, annál érdekesebb viszont kihasználni az előnyeit.

Az emlőben tapintott csomó esetén feltétlenül szükséges a mammográfiás vizsgálat. A vizsgálat olyankor is indokolt, ha a menstruáció körüli emlőduzzanat a menstruáció elmúltával nem fejlődik vissza, vagy, ha az emlőben, körülírt területen fájdalom jelentkezik.

A vizsgálat akkor is fontos, ha az emlő bőrén, a mellbimbón elváltozás észlelhető, ha az emlő formája megváltozik, illetve gyulladásos jelek, duzzanatok jelentkeznek.

A rendszeres évenkénti nőgyógyászati szűrővizsgálat mellett bizonyos életkor felett két-háromévente ajánlatos lenne a mammográfiás szűrés is. Különösen olyan nők esetében, akiknek az egyik emlőjében előfordult már daganat, vagy akiknél a családban volt emlőtumor.

Fájdalmas-e a mammográfia?

A mammográfiás vizsgálat során az emlőt kissé összenyomják, hogy lehetőség szerint minél laposabb és jól fényképezhető legyen. Vigyáznak azonban, hogy fájdalmat ne okozzanak. Van, aki mégis kellemetlennek érzi a vizsgálatot, valószínűleg azonban inkább pszichés okok vagy szeméremérzete miatt.

Mikor szükséges mammográfia?

- Csomó tapintható az emlőben,
- Az emlőbimbó behúzódik vagy formája megváltozik,
- Fájdalom- vagy nyomásérzet jelentkezik,
- Hirtelen kék elszíneződés jelenik meg az emlő bőrén,
- Az emlő formája megváltozik,
- Gyulladásos jelek mutatkoznak.

FONTOS!

Az emlőben észlelt elváltozás esetén feltétlenül forduljunk orvoshoz. Minél előbb kérjünk beutalót mammográfiás vizsgálatra. Ne halogassuk a vizsgálatot, a hosszas várakozás növeli a pszichés feszültséget! Az emlőben lévő csomós elváltozások 80 százaléka egyébként is jóindulatú!

Fejfájás

A fejfájás igen gyakran előforduló panasz. Jelentkezhet „önálló” betegségként, ilyenkor kiváltó oka nem ismert. Többnyire azonban valamilyen más betegség kísérelő tünete.

A fejfájás sokféle módon nyilvánulhat meg. Lehet körülírt vagy diffúz, enyhe vagy tompa és lüktető, jelentkezhethet a homlok-, a halánték-, a tarkóján vagy a fejtetőn, erőssége az elviselhetetlenségig fokozódhat.

Kötődhet valamely napszakhoz, de napszaktól függetlenül is felléphet. Lehet csupán átmeneti jellegű, de fokozatosan tartóssá, krónikussá is válhat.

A fejfájás nem az agyállományból ered, mert az agy önmagában nem fájdalomérzékeny. A fájdalom a lágy és kemény agyburokban, illetve az agy alapon futó, koponyán belüli erekből és idegekből indul, és rendszerint a fejbőr mikroszkopikus érzőidegeinek fájdalomérzetében nyilvánul meg.

A fejfájás kialakulása

A fejfájás hátterében igen sokféle tényező lehet, eredeete sajnos gyakran felderíthetetlen. Legjellemzőbb kiváltó okai a következők:

Pszichés okok

A legtöbb gyakori vagy állandó fejfájásról panaszkozó betegnél valamilyen pszichés feszültség, konfliktus vagy negatív élmény áll a háttérben.

Élvezeti szerek

A mértéktelenül fogyasztott élvezeti szerek – nikotin, alkohol, koffein szintén fejfájást okoznak.

Kimerültség

A kimerültség, az alváshiány is fejfájással járhat.

Szervi betegségek

A fejfájás gyakran valamilyen szervi betegség – magas vérnyomás, szív-, vese-, májbetegségek, lázas fertőző megbetegedések, például az influenza – kísérelő jelenségeként lép fel.

A fejtájék betegségei

Fejfájással járhatnak a fejtájék megbetegedései, például bizonyos szem-, orr- és orrmelléküreg-, fül- és fogbetegségek.

Az agy betegségei

Súlyos fejfájást okozhatnak a koponyaüregi betegségek, például a daganatok, a tályogok, a vérzések, a vér-

keringési zavarok, a gyulladások és a sérülések (agyrázkódás).

Izomfeszülés

A fejfájás forrása gyakran a fej és a nyak izomzatának kóros feszülése. Ez az úgynevezett tenziós fejfájás.

Külső körülmények

A fejfájást kiváltó okok között végezetül az olyan külső körülményekről is szólni kell, mint az időjárás-változások, a hőség, a huzat, a napsugárzás, a hosszan tartó, zárt térben tartózkodás vagy bizonyos kémiai anyagok hatása.

A fejfájás kezelése

Napokon át tartó, rendszeresen jelentkező, illetve konkrét tényezők okozta fejfájás esetén feltétlenül forduljunk orvoshoz. Az orvos mindig a fejfájás hátterében álló okokat keresi.

A fejben levő súlyos szervi elváltozások röntgen vagy komputertomográfias vizsgálattal mutathatók ki. Az EEG-vizsgálat (az agyi elektromos feszültségváltozások vizsgálata) további fontos adatokat szolgáltat. Mindennek dacára, sajnos nem minden fejfájás gyógyítható.

A beteg teendői

Az egészséges, kiegyensúlyozott életmód csökkenti a fejfájás rizikófaktorait, kiküszöböli a fejfájást okozó tényezőket. A hétvégeken és a szabadságunk alatt a szervezetnek rendszeres alvásra és pihenésre van szüksége.

Feltétlenül kerüljük a mértéktelen alkohol- és koffeinfogyasztást és mellőzzük a dohányzást.

Tanácsok fejfájás esetére

- Csak enyhe, ismert eredetű (például másnaposság) fejfájás esetén vegyünk be fájdalomcsillapító gyógyszert,
- Régóta tartó, gyakori kínzó fejfájással feltétlenül orvoshoz kell fordulni. A fejfájás súlyos betegségre utalhat!

Migrén

A fejfájás nem azonos a migrénnel! A migrén szervi vagy pszichés okokra visszavezethető önálló betegség, amelynek a fejfájás csupán egyik tünete. Jellemzői: a rohamszerűen jelentkező féloldali fejfájás, amelyet látászavar és hányinger, hányás kísér.

Összeállította: - paksi -

Igen döbbenetes, s kevésbé közismert témához nyúlt a Roma Sajtóközpont, amikor könyvsorozatának harmadik köteteiként közreadta a *Kényszermosdatások a cigánytelepeken* című kiadványt. A *Bernáth Gábor* szerkesztette háromnyelvű (cigány-magyar-angol) könyv, mint azt *Bernáth Péter és Polyák Laura* által jegyzett bevezető tanulmánya igéri, az 1940-1985 közötti köztisztasági és járvány-megelőzési indíttatású – nyilvános megszégyenítésekbe s erőszakosságokba torkolló – cigánytelepi intézkedéseket tárja a nyilvánosság elé. Nem derül ki egyértelműen, hogy miért éppen 1940 az indító határpont, s ha már az, akkor miért nincs következetesen egymásutániságban a háború előtti, alatti és azt követő kényszer-tisztításokra történő emlékezés. Az 1940-es évek különösen aluldokumentáltak. Ezért is kevésbé érthető, hogy a Beszélő 2001/6. számából, amelyben a Bernáth-Polyák tanulmány eredetileg megjelent, miért csak a két cigány visszaemlékezést emelték át a kötetbe, az 1940-es fellépését felidéző (az emberek fertőtlenítése után a dorozsmai cigánytelepet felgyújtató) katonai járványorvosét viszont nem. Idéznek egy jellemző részt ifj. Dezső Lajos „Cigánytelepítés Csörögfalván” című egyfelvonásosából, amely korai irodalmi (?) leképezése egy elriasztó tisztasági cselvetésnek. Zavaró, hogy a második kiadás képét közlik, s annak 1947-es kiadási időpontját az említett agyficam elkövetési idejeként. Nem nehéz utánajárni, hogy az első közreadás 1939-ben történt, így az a prefasiszta idők szellemiségében fogant. (Az persze mélyen elgondolkodtató, hogy a „fordulat évében” ismét nyomdára lett.) *Farkas Kálmán* „A vizit” című csisznyikói elbeszélése, egy 1962 körüli és egy 1970-es évekbeli visszapillantás közé szorult. A külföldi olvasó számára semmiféle támpont nincs annak felderítésére, hogy ez a szépirodalmi szöveg mikori eseményt örökít meg. A magyar olvasót is csak az segíti, hogy az akciót a csendőrség hajtja végre. Kevésbé valószínű, hogy a kötet külhoni forgatói, bármelyik lexikonban fellelik Lakatos Menyhért személyi adatsorát, hogy a Füstös képekből vett részletek kapcsán megállapítsák: az azokban feltűnő orvos mikor is ténykedhetett a cigányok riadalmára. V. P. és neje 1944-es megrendítő atrocitásokról tudósítanak a 60-as évek arcpirító emlékei közé ágyazva.

Általános a tévhit, hogy a zsíros kenyér, vagy a vajás kenyér mindig a megkent oldalára hullik. Elvégezvén a kísérletet kiderül, hogy nagyjából ugyanannyiszor esik egyik, mint a másik oldalára. Miért tartja e mendemonda mégis oly makacsul magát? Az ember hajlamosabb azokra az esetekre emlékezni, amelyek után kibobhatta a karéj kenyeret, s takaríthatta a szőnyeget, a padlót. Az úgynevezett oral history, a szájhagyomány ezért is igényli az alapos forráskritikát, a dokumentumokkal való összevetést. E kötet ebben is nagy kívánnivalót. Képen is közölnek ugyan, s a szövegben is jó néhány eredeti iratot, de az interjúalanyok közléseiben rejlő, igazolható adatoknak nem járnak utána. Annak ellenére sem, hogy ezzel hitelesíthetnek igazán a többi mondandót is. A takácsi cigányoknál – a megszégyenítést elkerülendő – hypót ivó nőről nyilván készült orvosi látletet. A pocsaji cigányfürdetésnél megvert cigányok kapcsán (az egyik cigányasszonyból kiveték a gyereket is) megemlíti a visszaemlékező, hogy a katonai ügyészség is kiszállt, s egy rendőr-törzssömester börtönbe is került. A jegyzőkönyvek azonban itt sem kerültek feltárára, mint a másik adatközlő esetében sem, aki szintén szól róla, hogy kirúgattott egy vele szemben erőszakosan fellépő rendőrt.

Tévedés ne essék! A könyv valóban fontos olvasmányt nyújt, feltáratlan területre kalauzolvá olvasóit. Döbbenetes emlékek szakadnak fel a megszólaltatott emberekből. A jó szándéknak álcázott akciók néha emberségükből is kivetkőzött végrehajtói a szemérem, az önbecsülés és az emberi

szabadságjogok ellen elkövetett bűnei bontakoznak ki oldalról-oldalra. A megaláztatások átéltői szemével láthatjuk a történeteket. Mindössze azért dohogok, mert az az érzésem, hogy egy alaposabb kutatói és átgondoltabb szerkesztői munka révén még erősebb lehetett volna az a vádirat, amit a közvélemény asztalára tettek.

Az elsőt maga az elsőség dicséri, hisz az elsőnek van legnehezebb dolga. A következő kutatóknak, vizsgálódóknak ez lesz a meghaladandó norma. (*A könyv a kiadónál és – egyebek mellett – a fővárosi Osiris könyvesboltban szerezhető be.*)

* * *

Szita Szabolcs egy – 2001 márciusában zajló – pedagógusi tanácskozáson elhangzott vélemények és újabb kutatási alapján átdolgozta a „Tények, adatok a cigányok háborús üldöztetésének tanintézeti feldolgozásához” című, 2000-ben kiadott kötetét. Munkája, „*A cigányság a második világháború idején (1939–1945)*” címen nemrég került a tankönyvárusi forgalomba. A szerkesztő-szerző tudományos igényességgel, s hihetetlenül erős fénykép-illusztrációkkal dolgozza fel a sorspusztító esztendőket. Nemcsak a visszaemlékezők és visszaemlékezés-szerű publicistikák, hanem cáfolthatatlan kordokumentumok sokaságával segíti elő, hogy a tanárok és diákok teljes mélységében és szörnyűségében (a többségi és az érintett kisebbségi társadalom oldaláról is) megismerjék a rettenet korát. Ehhez mozgóképi megátogatást is szervez, hiszen a kötet végén *Varga Agota* dokumentumfilmjének feldolgozására, elemzésére is vállalkozik. (*A könyv, amelyet a Velcsov Bt. gondozott, valamennyi tankönyvcentrumban hozzáférhető.*)

Annai elméleti pedagógiai munka után, most egy – a cigány gyermekek nevelésével összefüggő – pedagógia kísérletről olvashatunk Tiszadob Önkormányzatának színes és tartalmas kiadványa jóvoltából. A *Bertalan Lászlóné – Gulyás Jánosné* szerzőpáros *Tesz-vesz kuckó – Napraforgó* című kötetecskéje a tiszadobi Napsugár óvoda két – több éve sikeresen végrehajtott – programjáról számol be részletesen, élményszerűen, sok-sok képpel kísérve. A „Napraforgó” az intézménybe beirt hátrányos helyzetű (javarészt cigány) kisgyerekek szüleinek szerveződött, abból kiindulva, hogy az óvodai, majd iskolai sikerek elképzelhetetlenek a megfelelő szülői háttér nélkül. A programba bekapcsolódó anyukák és nagymamák (sőt: időnként: apukák is) okosan megkomponált beszélgető-körökön oldották fel önmagukban is a gátlásokat, s jutottak fokról-fokra közelebb a felismeréshez: a tudás megszerzése gyermekük boldogulásának talán egyetlen útja. Az élménybe-számolókból kiderül: miként sikerült igazi, oldott és felelősségteli szülői közösséggé válniuk. A Tesz-vesz kuckó az iskolába készülő cigány gyerekek iskolai sikerét készíti elő a maga kezűgyességet, szokáncsbővítést, ritmusérzékét, kommunikációs készséget, izlést s még seregnyi hasznos tulajdonságot erősítő foglalkozásaival. A program keretében a cigány nemzetiségi kultúra hagyományainak ápolására, a cigány önazonosság-tudat megerősítésére is nagy gondot fordítanak. Mindennek együtt köszönhető, hogy egyre több egykori cigány óvodista kerül el a Kuckós foglalkozások révén az iskolai felzárkóztató osztályokba. Az előszót *Szabó Péter* polgármester írta, aki – a beszámolókat tanúsága szerint – nemcsak kivülállóként lehet büszke az eredményekre, hanem gyakori résztvevőként is. A minden bizonnal követhető tiszadobi példáról szóló – az eredmények mellett, a felmerülő problémákról és módszertani hozadékokról is beszámoló – kiadvány, a *Napsugár Óvoda címén érhető el.*

– Hegedűs Sándor –

Hasonló sugallatok

Egy sugárzó, fiatal roma értelmiségi emberpár bensőibe pillanthattak bele azok a nézők, aki a Roma Magazin (megismételt) június 29-ei szombati adását végignézték. Ritka dolog, s áldása az életnek, hogy úgy egymásra találjon két roma értelmiségi fiatal, mint **Lakatos Klára**, aki a tanítás mellett a festéssel, rajzzal is kacérkodik, nem is akármilyen szinten és a már ismert és becsült **Szolnoki Csanya Zsolt** költő.

Magas színvonalú, értelmileg-érzelmileg megfogalmazott identitásukhoz kétség sem fér. Azonos hullámhosszon éreznek, gondolkodnak, cselekednek, sugároznak kifelé, s azt amit tanítóként Lakatos Klára vállal, országosan is péld-

daértékű. Csak dióhéjban említem meg: van egy tizenhatos gyermekcsoportja. Oláh cigányok, romung-rók, magyarok. Az ő titka, hogyan sikerült olyan egymás iránti tiszteletet, megbecsülést elérni a gyerekek között, ami a pedagógia legmagasabb elismerése.

Klára elmondta: ezek a gyerekek már nem csak elfogadták egymást, de becsülik a másikban rejlő értéket, a tehetséget. Érti, hogy szeretet övezi az anyja és a gyerekek részéről, s a roma élet sokszínűségét igyekszik kivetíteni képeire, rajzaira is. Ez inspirálta, s férje Csanya Zsolt, aki azt mondja: szurkoltam Klárinak, hogy az alkotás ízét, örömét megérezze. Ő mutogatja

felesége csodálatos rajzait, amelyek közel állnak szívéhez, gondolatvilágához.

És igyekszik értékelni is, amikor azt mondja: az a kép fogja meg az embert, amelynek nyomán kérdéseket lehet feltenni. Klára ezt vallja: Zsolt kötetei inspirálták, hordozták azokat a gyökereket, amelyek bennem megfogalmazódtak, összeálltak. Hallatlan azonos hullámhosszon éreznek, gondolkodnak, hasonló sugallatok vezérlik Lakatos Klárát és Solnoki Csanya Zsoltot, akiket bearanyoz a boldogság, a közös élmények sora, az azonos identitás vállalása és élése.

(f.k.)

Cigány Félóra

„Felfedezett” roma szociális munkások

A sokszínű és sokoldalú, szerteágazó roma-kérdésről és gondjairól ritkán hallani olyan felelősségteljes, széles látókörű véleményt, mint amilyenre **Solymosi Imre**, a Turai Gyermekjóléti Szolgálat cigány vezetője irányította a figyelmét a szolgálatoknak, szociális munkásoknak, pedagógusoknak. Nem kevésbe a cigány önkormányzatoknak, s mindenkinek, aki kapcsolatban van a szegény-üggyel, a roma-üggyel.

Varga Ilona, a Cigány Félóra június 28-ai adásában olyan „fehér” foltra irányította ismét a közvélemény figyelmét, amely a legelesettebbekkel foglalkozik. Solymosi Imrét hallgatva az foglalkoztat: vajon az ilyen felkészült, a romák közül kikerült kiváló szociális munkást, az ő tapasztalatát igénybe veszik-e, számítanak-e rá? Jó lenne, ha ezekre oda figyelnének a kormány cigányügyi államtitkárságán is, az oktatási minisztériumban, s

mindazok, akik az elesettekkel foglalkoznak.

A riport elején **Bogdán Jánosné**, Bogánpusztán élő 4 gyermekes anyja vallott nehéz sorsáról és arról a sokoldalú segítségről, amelyet **Horváth József**, a Szekszárdi Gyermekjóléti Szolgálat szociális munkásától kapott. Horváth Józsefről az áldozatkész roma szociális munkásról csak jót mondott minden munkatársa, vezetője. Ám leginkább a nagy tapasztalatú Solymosi Imre, aki e szakma egyik jeles elkötelezettje ebben az országban.

Tudományos alapossággal világította meg e szakma értelmét, rejtelmét. Elsjátításához évekre van szükség, s egyszerre érezni és érteni kell. Hallatlanul fontos a cigány szülőkkel való kommunikációs készség, s különösen ebben dicsérte Horváth Józsefet, aki most az ELTE szociológiai szakán képezi tovább magát. Ritka a főiskolát végzett

szociális munkás. Horváth Józsi láttán még a roma szülők is meglepődnek, amikor találkoznak vele. Gyorsan megoldódik a nyelvük, közelebb érzik magukat hozzá, bizalmasabbak, s ösztönöbben felfedik gondjaikat, akár beás nyelven is! Merthogy Józsi érti ezt a nyelvet.

Varga Ilona szerkesztő-riporter ismét egy olyan kardinális kérdéskörre irányította a figyelmet, amelynek megoldása hallatlan nagy érzékenységet igényel országszerte, s megoldásától egy súlyos szocializációs gonddal küzdő rétegen lehet és kell segíteni! Olyan elkötelezett szociális roma diplomás munkásokkal, mint Horváth József és Solymosi Imre. Örülök, hogy Varga Ilona felfedezte őket. S azt remélem, hogy mindketten a közfigyelem fókuszába kerülnek e riport által is.

Farkas Kálmán

ROMA

NYÍREGYHÁZA

Hatvan csapat érkezett az ország Városi Stadionba, hogy az országos megrendezésre kerülő Országos futballmérkőzéseken bemutathassák tudásukat. A rendezvény Európai megnyitó beszédet mondott Farkas Önkormányzat és a Lungo Dr. szatmár-beregiek remek munkát vállalkozó vezette csapat és rendezéséről.

A tornát a hajdúböszörményi nyíregyházi Brazil Együttes lett, szintén nyíregyházi Randi Bár csapata.

Fotó: S.

KUPA

ZA — 2002

g minden tájáról a nyíregyházi
már kilencedik alkalommal
os Roma Kupa kispályás
sák képességeiket, labdarúgó
ában egyedülálló. A tornán
s Flórián, az Országos Cigány
elnöke, aki szólt a szabolcs-
ról, a Balogh Gyula, rakamazi
nként megismételt sikeres

csapat nyerte, a második a
dobogó harmadik helyére a
ata került.

ki Péter

Roma irodalmat az iskolákba!

Amikor azt halloam és olvasom, hogy tudományos felmérés alapján a pedagógiai pályára készülőknek több mint 12 százaléka nem mentes a cigányellenességtől, megdöbbenek. Igen, mert kérem, hogy ne csodálkozzanak azon, ha ugyanakkor előrevetitem, – prognosztizáció szerint – hogy a felnövekvő nemzedék soraiban évről-évre mind több roma származású gyermek foglal helyet az iskolapadban. S ez még inkább növekedni fog, ha megvalósul, hogy minden cigány gyermek óvodai felvételt nyerhet. Ezzel még tovább növekszik az általános iskolákban a roma származásúak aránya.

Ezzel a ténnyel szembesültem a Nyíregyháza Göllesz Viktor Speciális Szakiskola és Általános Iskolában is. Mint **Buda Barna** igazgató arról tájékoztatott, jelenleg a 260 tanulóan a fele, vagyis több mint 130 tanulójuk roma. Sőt, jövőre arra számítanak, hogy az iskola tanulói létszámának 300 fölé emelkedésével tovább növekszik a cigány tanulók száma is.

Nem irigylésre méltó az a tantestület, amelynek tagjai azon igyekeznek, hogy érvényesítsék az esélyegyenlőséget, a megmérettetést, s még a nyomát is elkerülik annak, hogy cigányellenességgel vádolják őket. Hála és elismerés az olyan igazgatónak mint Buda Barna, aki pedagógiai felkészültségéből, humanizmusából s elkötelezettségéből eredően olyan tantestületet alakított ki maga körül, amelyben nincs helye semmiféle megkülönböztetésnek, nem tűri el a leghalványabb megnyilvánulásait sem.

Ez az iskola hívott meg tokaji táborába, ahol egy hétig csaknem száz tanuló részére biztosítanak hasznos kikapcsolódást, vakációt. Örömmel tettem eleget a felkérésnek. A felsősök részére, 50 fiatalnak (cigánynak, magyarnak) igyekeztem „emésztető” előadást tartani a roma irodalomról. Itt ismerkedtem meg a kedves és szimpatikus táborvezetővel, a fiatal tanármóvel, **Kása Beával**, aki különösen szívén viseli a cigány tanulókat, s nem is tagadja ezt. Olykor még egy ilyen, a cigányság iránt empatikus tantestületben is előfordul, hogy valaki emiatt megmosolyogja, s csodálkozik azon, hogy Bea igyekszik cigány nyelven tanulni, **Karsai Ervin** könyveiből. S érdekli a cigányság történelme, irodalma, érzésvilága.

Bizonyára nem vagyok egyedül a roma írók, alkotók közül, akik mindig szívesen vállalnak ilyen küldetést, s találkoznak fiatalokkal. Különösen azokkal, akik érdeklődnek a cigányság kultúrája, elsősorban irodalma iránt. Már csak azért is, mert – sajnos! – iskoláinkban nem tanítanak a cigány irodalomról, így nem is ismerhetik. Csak ilyen táborozás, külön meghívás alapján – ott ahol az iskola igazgatója elkötelezett! – van mód és lehetőség szólni a roma irodalomról, csodálatos mese és mondavilágáról, s azokról a költőkről, alkotókról, akik immár

tizenegyedik osztályos roma és nem roma gyerekek mondott soványka véleményt, tett némi tanúbizonyságot arról, amit kérdeztem.

Bár kormányhatározat van arról, hogy az iskolában cigány könyvtárat kell létrehozni, ahol megtalálhatók a roma írók, költők jeleseiinek művei. Sajnos még mindig a kezdeteknél tart az ügy. Pedig szeretnének előre lépni sok helyen. Ezt tapasztaltam Nyírnadán, Piricsén, Aranyosapátiban és most Nyíregyházán illetve Tokajban is. Hallatlan nagy a tájékozatlanság abban a tekintetben is az iskolák részéről, hogy honnan, kiktől ren-

Nyíregyháziak a Tisza-parti táborban

európai rangot vívtak ki maguknak és a cigányságnak.

Engedtessek meg, hogy ez alkalommal korábbi tapasztalataimat is felhasználva szóljak, jelezsek és egyben figyelmeztessenek is mulasztásokra és teendőkre! A tokaji táborban az előadást megelőzően bizonyos felmérést végeztem. Arra voltam kíváncsi, mennyire ismerik, s vajon ismerik-e a fiatalok azt a világot, amelyben élnek?

Tudják-e hányadik században élnek, mit értenek kisebbségi jogokon, hallottak-e róla? Mit tudnak a cigányságról, annak kultúrájáról, különösen irodalmáról és így tovább. Lesújtó volt, amit tapasztaltam. Alig néhány tizenéves, tíz-

delhetnek meg roma írók, költők, alkotók műveit. Vajon miért? Talán azért is, mert azok a tájékoztatók (Roma Hírlevél, roma újságok, Lungo Drom, Amaro Drom, a Roma Sajtóközpont kiadványai), s az Osiris kiadó könyvei nem jutnak el sok faluba. Ha azt akarjuk, hogy a felnövekvő és a roma irodalom iránt érdeklődő cigány és magyar diákok és felnőttek hozzájussanak a roma alkotók könyveikhez, érdemben kell terjeszteni műveiket! Az Osiris mellett sürgősen szükség van egy, csak a roma alkotók műveinek eladásával foglalkozó könyvesboltra, s olyan kiadókra akik, mint az „Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány” Szolnokon, s annak vezetője, **Paksi Éva**, a Lungo Drom főszerkesztője, aki hallatlan nagy elkötelezettséggel, szívvel-

lélekkel és hozzáértéssel vállalja a roma írók, költők könyveinek a kiadását, gondozását. És még azt is szívügyüknek tekintik, hogy a roma írók megismertetése érdekében találkozókat szervezzenek.

evés recenzorokat kér fel ezeknek a könyveknek az ismertetésére, ajánlására. És a lapban is közzé teszi ezeknek a könyveknek a beszerzési helyét,

megvásárolhatóságát. Igen ám, csak hogy nem minden iskolának jár a Lungo Drom, így erről nem is tudnak. Szép feladata lehetne a cigány szervezeteknek a roma lapok, könyvek ajánlása, no persze akkor, ha azt maguk is megrendelik.

Jelenleg a roma írók, költők, alkotók többsége arra kényszerül, hogy saját maga végezze könyveinek az eladását. Megboldogult **Rácz Lajos** költőbarátom még házalt is műveivel! Megalázó ál-

lapot. Remélem, s bizakodom, hogy a cigány kultúra, s irodalma a közeli jövőben nagyobb megbecsülésnek örvend majd, ha a kormány cigányügyi államtitkársága, és koordinációs bizottsága, és parlamenti képviselőink – kormánypártiak és ellenzékiek – egyaránt szívügyüknek tekintik azt, hogy az iskoláinkba bevonják a cigány irodalmat is.

Farkas Kálmán

Nyolcadszor az Ózdi Cigányokért Díj

Kótai Aladár: „Ilyenkor tudunk üzeni a társadalomnak”

Az ózdi kisebbségi önkormányzat 1994-ben alapította az Ózdi Cigányokért Díjat, amelyet olyan személyek kapnak, akik munkáikkal elősegítették az ózdi romák életkörülményeinek a javítását. 2002-ben első alkalommal az intézmények dolgozóinak tevékenysége is elismerésre került.

Június 21-én ünnepélyes körülmények között került sor a 2002. évi Ózdi Cigányokért Díj átadására, a Brassói úti Általános Művelődési Központ színháztermében. A rendezvény nyitásként **Gál Zoltán** költő, az Apáczai Csere János Általános Iskola igazgatója „Fohász egy népert” című költeményét adta elő. **Berki Lajos**, az ózdi kisebbségi önkormányzat alelnöke bevezetőjében emlékeztetett arra, hogy az észak-borsodi város cigány önkormányzata az országban elsőként hozta létre a Cigányokért Díjat. Az elismerést olyan személyek kapják, akik erkölcsileg, szakmailag és emberi magatartásukkal elősegítették az ózdi cigány emberek életkörülményeinek javítását, beilleszkedését. Megerősítette, hogy az ózdi cigány önkormányzat szolgálatot lát el.

Dr. Bárdos Balázs ózdi alpolgármester ünnepi megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy az ózdi cigányok létszáma meghaladja a tízezret. Ezért fontos feladat egymás értékeinek a megbecsülése.

A díjakat **Kótai Aladár**, a kisebbségi önkormányzat elnöke adta át. Elismerésben részesültek: **Váradi Gabriella** a sajtóvárkonyi, **Kocska Ágnes** a Bem úti Általános Iskola igazgató helyettese, **Üszögh Lajos** az Észak-Magyarországi Regionális Vízművek vezérigazgatója, **dr. Bárdos Balázs**, **Fazekas Zoltán** ózdi alpolgármesterek, **Horváth Lajos** önkormányzati képviselő, valamint **Lázár Lajos** az ózdi Távhő igazgatója és **Berki Lajosné** sajtóvárkonyi, és **Farkas Géza** az Arpád vezér úti Oktatási Intézmény pedellusai.

Eredményes munkavégzéséért részesült még díjazásban **Teleki László** országgyűlési képviselő, az Országos Cigány Önkormányzat alelnöke, akit azóta a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárává neveztek ki, **Raduly István** az Oktatási Minisztérium osztályvezetője, **Farkas László** a NKÖM kisebbségi referense, valamint **Gál József**, az Ózdi Cigányok Szövetségének alelnöke és **Choli-Daróczi József** író-költő, műfordító.

2002-ben első alkalommal került sor ózdi intézmények, így a Családsegítő

Szolgálat, az Almási Balogh Pál Kórház, és a Munkaügyi Kirendeltség, az ózdi Polgármesteri Hivatal munkájának elismerésére, hiszen a helyi kisebbségi önkormányzat napi munkakapcsolatban áll ezen intézmények dolgozóival.

Raduly István annak a meggyőződésének adott hangot, hogy az ózdi romák közössége a maga szegénységében, a maga helyzetében tenni akar, nemcsak magáért, hanem az itt élő ózdi emberekért is. Fogjuk meg egymás kezét, s próbáljunk meg egymásnak segíteni, de csak azon lehet segíteni, aki maga is akarja.

Kótai Aladár az ózdi kisebbségi önkormányzat elnöke rámutatott arra, hogy ilyenkor tudnak a társadalomnak üzeni. „Megköszönni azokat a segítő kezeket, tetteket, amelyekben az ózdi romák részesülnek. Egy olyan világban, amelyben most élünk, egy olyan városban, ahol most lakunk a problémák megoldása rajtunk múlik. A társadalomban csak közösen lehet haladni. Értéketemtő munkával, kellő toleranciával, s politikai, erkölcsi és jogi felelősséggel közösen lehet sikert, eredményt elérni.”

A rendezvény a sajtóvárkonyi Általános Iskola diákjainak színvonalas, kulturális műsorával zárult.

Józsa Zoltán

Mégis van remény

Beszélgetés az Országos Cigánymisszió vezetőjével

Május 25-én, a felekezetközi keresztény cigánytalálkozót az Evangéliumi Pünkösdi Közösség Cigánymissziója rendezte immár harmadik alkalommal – Kántoriánosi és Nagykálló után most Ózdon. A misszió elhívást érez arra, hogy a közel 1 millió magyarországi cigány mellett a kelet-európai 6 millió romának is hirdesse: a feltámadott Jézus golgotai váltsága változást képes hozni életükben. Lapunk Durkó Albert lelkipásztor misszióvezetőt munkájukról és terveikről kérdezte.

– Nagyon várom ennek a találkozóznak az eredményét, hiszen olyan sok jó tapasztalatunk van, amikor hívő cigányok együtt vannak, örülnek és szeretettel viszonyulnak egymás felé. Az ország különböző pontjairól ismeretsegeket kötnek és szeretettel vannak, ez nagyon nagy élmény – kezdte a beszélgetést **Durkó Albert**.

– **Mikor és milyen céllal alakult meg az Országos Cigánymisszió?**

– 1996-ban alakult meg a Pünkösdi Közösségen belül az Országos Cigánymisszió, s azóta sok felekezettel együtt dolgozunk. Úgy látjuk a cigányság segítségét csak összefogva, együttesen tudjuk megoldani és megvalósítani. Konferenciákat szervezünk, működtetünk egy Biblia iskolát, egy népfőiskolát, ahol felnőtteket képzünk és tanítunk. Jelenleg több mint 150 diákunk van, akik tanulnak abban az iskolában, de nemcsak a 3 éves program működik a népfőiskolán belül, hanem különböző képzéseket is szervezünk. Széles körben igyekszünk dolgozni, támogatjuk a képzőművészetet, a cigány-

művészetet próbáljuk segíteni. Nincs az országnak olyan helye, ahol ne lenne gyülekezetünk, csoportunk. Németországban szeretnénk egy cigány szabadakadémiát létrehozni, ahol új művészek mutathatják be a tudásukat, taníthatják az Európából érkező embereket. Terveink között szerepel általános és középiskolát

a romák vannak. A romák megtérése együttjár egy életváltozással. Ez pozitív hatással van nemcsak a cigányságra, hanem az egész környezetre, a társadalomra, hiszen látják, hogy milyen óriási változás megy végbe egy-egy ember életében. Ózdon több mint egy éve alakult meg a Siloám gyülekezetünk, s ezen idő alatt két-

szeresére növekedett a tagok száma. Vannak más Ózdon dolgozó gyülekezetek is, több százra tehető a megtért ózdi cigányok száma. Szeretnénk hatni a többi cigányra, a társadalomra, hogy van megoldás, mi ezt felkínáljuk, s ebben partnerek vagyunk.

– **A hit nagy emberformáló erőt jelent...**

– Igen. Én úgy gondolom, hogy az egyik és legfontosabb lehető-

ség, de természetesen sok minden mást is kell tenni. Mi is azt tervezük, hogy szociális és a jogvédelem területén is lépni fogunk. Közösségi házakat szeretnénk működtetni, ahol sokféle programmal szolgálnánk a cigányság felé. A megtérés az első lépcső, utána még több lépcső van, s

– **Miért Ózdon rendezték a harmadik találkozót?**

– Ez a konferencia egy kiút mutató abból a helyzetből, amelyben jelenleg

elindítani, aminek most van folyamatban a szervezése. Reméljük, hogy néhány éven belül, ezek a nagy programjaink is megvalósulnak.

Durkó Albert és családja

segítenünk kell! Nagyon fontos, hogy a cigányok közül kerüljenek ki a vezetők, ezért indítottuk a népfőiskolát is. Képezzük őket, hogy a saját népüknek tudjanak szolgálni.

– **Ön hogyan kapcsolódott be ebbe a munkába?**

– Én Békésen születtem, s jelenleg is ott élek. 1978-ban a szüleim mentek ki a cigánytelepre, s ott elkezdtek egy munkát. Egy kis csoport alakult meg, és elég sokan bejöttek a gyülekezetbe. Fiatalon láttam, hogy ezeknek a gyerekeknek szüksége van a segítségre. Hetente kétszer-háromszor kimentem, alkalmat tartottam, tanítottam őket. Ráadásul a feleségem is cigány származású, s ebből a csoportból került ki. Sokat segített

nekem, így családirag is érintve vagyok.

– **Mi teheti még hatékonyabbá a cigánymisszió tevékenységét?**

– Hiszünk abban, hogy egy új szakasz kezdődik el a cigánymisszióban is. Soha ilyen mértékben nem kapcsolódtak össze a cigánymissziók, mint ma, hiszen a különböző egyházaknak is vannak cigánymissziói. Eddig külön dolgoztunk, de látjuk, hogy össze kell fogni, s egyfajta munkaszövetséget szeretnénk. Az ózdi konferencián mindegyik felekezet képviseltette magát, s elfogadjuk egymást, fontos a példaadás. A romák tudnak együtt dolgozni, egységet lehet formálni, s kell is! Nem elég csak evangelizálni

és gyülekezeteket plántálni, de tanítani is kell az embereket. A gyerekek sok esetben nem végzik el az általános iskolát, s kiegészítő iskolákba „nyomják” be jelentős részüket. Egy olyan iskolatípust akarunk létrehozni, amiben a cigánygyerekek otthon érzik magukat. A felzárkóztatás és tehetséggondozás személyre szabottan történne. Ez a program már kidolgozott és keressük a hátteret, hogy hol lehet elindítani ezeket az iskolákat. Ehhez már összefogás kell! Az evangelizáció erejével el kell érni a romákat, hogy a társadalom is tudja, a cigány ember olyan értékes drágakő, amit érdemes felemlíteni.

Józsa Zoltán

Reményfutam

Munkanélküli lettél, az élet megy tovább, csak nélkülöd. Környezetekben szeretnek, sajnálnak, mégis úgy érzed, idegesíted őket. Bosszant minden, ami körülvesz, s ingerel, hogy olyan dolgokról kell lemondanod, amiket szerettél. Felesleges lettél, pedig nem ezt érdemelted. Nem mérsz sehová otthonról, mert neked nincs hová elmenned. Emészted magad és csak vagy. Közben fogynak a napok, s lassan elfogy az a pénz, amely a vésztartalékot jelenti. Büntudatod egyre nő. Te nem érsz semmit? Minek tanultál, ha tudásod és tapasztalatod egy szemvillanás alatt értékét veszíti? Ilyen gondolatok közepette telnek a hetek, s egyre türelmetlenebb vagy azokkal, akik nem tehetnek semmiről. Jelentkezzel olyan hirdetésekre, amelyek csak kecssegetnek. Felkeresed barátaidat, látszólag megértenek. Te már másnap várod a telefonokat, de rájössz, nekik nem sürgős. Ők még nem jártak ezen az úton. Egyik reggel furcsa érzésed támad, s mosolyogsz magadon belülről. Ez a pillanat, amikor véget vetsz az önsajnálatoznak, mert újból küzdeni akarsz. Győz a tenniakarás, mert élni, dolgozni szeretnél. Gátlásodtól megszabadulva kezded megszervezni azt, ami korábban lehetetlennek tűnt.

S elkezdődik az igazi reményfutás...

Józsa Zoltán

Nekik vajon meddig lesz munkájuk? A fotó illusztráció!

Szépség

E szó hallatán minden emberben megfogalmazódik egy-egy gondolat, vagy előjön egy hang, egy kép, mely esztétikai örömet jelentett valaha számunkra.

A szépség tág határok között érvényesül. Sokan a külsőséges ragvogást, míg mások a belső harmóniát részesítik előnyben.

A mérleg nylvét mindig a környezeti, társadalmi hatások irányítják, na és persze a divat. Manapság mégis előtérbe kerül az eddig csak hangzatos szlogenként hirdetett igazság, miszerint a külső és belső értékek együttes aránya határozza meg az emberi szépséget.

A mai rangos szépségversenyeken induló hölgyek értékelésénél már nem csak a külső paraméterek, hanem az intel-

igencia és sok esetben a belső kisugárzás mértéke is mérvadó. A különféle országok „csodái” természetesen magukon hordozzák népük jellegzetes vonásait. Az északi népek „hideg” szőke szépségei szállnak szembe az egzotikus kreol bájjal.

Ez év februárjában különleges eseménynek adott otthont a budapesti székhelyű Országos Cigány Információs és Művelődési központ (OCIMK). Hazánkban megrendezték az első cigány szépségkirálynő választást. Az ötlet **Bordás Andrásné**től, az OCIMK igazgató asszonyától, valamint **Menyhért Attilától** eredt. A két ötletgazdát elsősorban az motiválta, hogy a Magyarországon megrendezett rangos versenyeken vajmi kevés esélye van egy cigánylánynak a bejutás-

ra, hiszen a nevezési díj és a többi anyagi eredetű kritériumnak nem tudnak eleget tenni. A roma lányok viszont nagyon szépek, akiknek nagyfokú önbizalmat adhat a megmérettetés.

Az elődöntőket követően döntőbe jutott 25 roma lány. A zsűrinek, amit ismert közéleti személyiségek alkottak, nem volt egyszerű dolga. Igaz, **Vágó István** villogó, figyelemvonzó, színtemelő műsorvezetői intellektuelltől nélkülözni kényszerültünk, de legalább az „utolsó pillanatos” távolmaradása jó csámcsognivalót adott a bulvárnak. Abszolút győztesként **Bellovicz Bernadett** fejére került a korona. Húga Adrienn, a második helyezett lett. A testvérpár győzelme sokakban sérelmet keltett, (főleg azokban akik alulmaradtak a megmérettetésben) de bátran kimerem mondani: a győztes megérdemelte koronáját.

Amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy azóta már két koronát tudhat a magáénak. Június 24-én Magyarország első cigány szépségkirálynője megnyerte a

már negyedik alkalommal megrendezett Nemzetközi Cigány Szépségversenyt is. Macedóniában, Skopje városa adott otthont a nivós eseménynek, ahol majd 20 ország bájós jelöltjéből Bernadettet találták a legszebbnek. Bernadett és családja mégsem boldog. Úgy érzik, az elért eredmény függvényében nagyobb figyelmet érdemelnének, hiszen végre valaki hozott egy koronát haza Magyarországra, amire eddig még egyetlen lány sem volt képes. Mégsem figyelt fel rá senki.

Budapesti otthonában kerestem fel Bernadettet, vagy ahogyan családja nevezi Bernát, hogy élményeiről, terveiről beszélgessünk.

Berna a napokban töltötte 21. életévét. Össze halasztotta érettségi vizsgáját, mert az a nemzetközi versennyel egy időpontra esett volna. Nem tipikus cigány lány. Többrékeny termete, fenséges vonásai alapján leginkább Tahiti lányaihoz hasonlítanám. Természetes szépségét mégis a visszafogott, szerény modora teszi számomra teljessé.

– Ketten vagyunk testvérek a húgommal. Szüleim elváltak, anyukám egyedül nevel minket. De nagyon jó a kapcsolatunk az édesapámmal. Zenész család az enyém, méghozzá amint látod is, igen nagy létszámú nyüzsgő család – kezdi félszegen és bájós anyukájára sandítva Berna. – Unokatestvéreim, nagybátyáim, szinte kivétel nélkül mind zenélnek. Anyukám énekel. Eddig két kazettája jelent meg, az egyik roma, a másik dzsessz dalokat tartalmaz. A húgommal gyakran kísérjük el a különféle fellépéseire, produkcióját cigánytáncal és vokállal színesítjük.

– **Kinek az ötlete volt, hogy indulj a versenyen?**

– Egyértelműen a nagynénémé. Ő volt az, aki nagyon szorgalmazta a részvételünket. Persze később már az egész család egy emberként állt az ötlet mellett. Magamtól nem hiszem, hogy jelentkeztem volna. Kissé gátlásos vagyok, ami hál’ Istennek a színpadon megszűnik. Ez biztosan annak köszönhető, hogy anyukámmal egész kicsi korom óta fellépek, így a színpad varázsa nem ismeretlen számomra. De itt egyértelműen a családomnak akartam örömet szerezni azzal, hogy indulok a versenyen és az eredmény függvényében azt hiszem ez maximálisan sikerült is. Viszont tudom azt, hogy korona

nélkül is az én nagymamám, anyukám és a többiek szemében ott ragyogott volna az a bizonyos fény, amit legtöbbször csak büszkeségnek neveznek.

– **Azért egy szépségversenyen való részvételhez a családi büszkeségnél kicsit több kell. Te mennyire vagy tisztában az értékeiddel és mennyire sulykolta beléd a környezeted a szépséget?**

– Soha nem voltam tisztában az értékeimmel. Mint minden nő, én is borzasztóan hiú vagyok és ha tükörbe nézek mindig találok hibát magamban. Minden komak megvan a maga szépség ideálja, amelynek több-kevesebb sikerrel szinte mindenki megpróbál megfelelni, köztük természetesen én is. A torna, a megfelelő táplálkozás, a divat mind-mind ezt a célt szolgálják. De az eredmény kell, hogy sikerélményben csapódjon le. A pozitív jelzésekből tudod, hogy jó amit csinálsz és ahogyan kinézel. A két verseny is pozitív jelzés volt. Számomra a családom értékrendje mindig is mérvadó volt, de nem hiszem, hogy belémsulyolták volna a szépséget. Ha így lenne most tele lennék önbizalommal, de nem vagyok.

– **Pedig azért egy nemzetközi korona győzelem már adhatna elég önbizalmat... Honnan értesültetek a versenyről?**

– A Rádió-„C” kapott egy e-mailt, miszerint magyar jelentkezőket is várnak a versenyre – veszi át a szót Berna fiatalos anyukája, Zsuzsi. – Már negyedik alkalommal rendezték meg, de eddig Magyarország nem képviseltette magát. A Rádió-„C” tudván, hogy az országos versenyen első lett a Berna, megkeresett minket a lehetőséggel, mondván ki lenne nála méltóbb hazánk képviselőjére. És mivel két lányt kértek, evidens volt, hogy az első két helyezett indul, vagyis az én két lányom. Nagy dilemma előtt álltam, hiszen tisztában voltam azzal, hogy anyagilag nagy terhet jelent a részvétel. Azt mondtam, ha találunk szponzorokat, megpróbáljuk. Három hetünk volt a versenyig, ez idő alatt kellett megteremteni az utazáshoz és a kinttartózkodáshoz három ember anyagi feltételeit. Nagyon sok helyen jártam, hiszen közel 1 millió forintba lett volna szükség. Egyetlen egy ember segített, a VIII. kerületi polgármester, **Csécei Béla**, aki egy repülőjegy árát finanszírozta. Senki másnak nem volt fontos, hogy a lányok képviseljék Magyarországot. Végül a család úgy döntött, hogy összeadjuk amink van, vagyis mindenki lehetőségeihez mérten támogatja a kiutazást. És lám, elhoztuk a koronát... Pontosabban nem, mert ott kellett hagyni.

– **Berna! Meséld, hogyan élted meg a két győzelmet!**

– Az országos verseny lelkiileg nagyon megviselt, mert nem volt botrány mentes a végkifejlet. Sokan bűnűt vélték felfedezni a győzelem mögött, ami nagyon rosszul esett. A bulvár sajtó is a verseny ezen rágalmain „csámcsogott”, nem a rendezvény egyedülálló kezdeményezése volt a szenzáció. A verseny igenis tisztességes alapon zajlott, a zsűri meghozta a döntést, amit, azt gondolom, mindenkinek illő lenne elfogadni. Főleg így, hogy másodjára is bizonyítottam. Odakint nagyon meglehetősen a kommunikációs hiányosság. Sajnos nem beszélünk nyelveket, így elég nehezen boldogultunk. De az ember kreativitása vészhelyzetben mindig aktivizálódik, vagyis a „kezünk-lábunk” nagy szerepet kapott a beszélgetésekben.

Zoran Dimov szervező nagyon segítőkész volt. A színpad Indiát idézte, ahová őször kellett felvonulni. Egy estélyi, egy koktél, egy fürdőruhás, egy nemzeti népviseleti, valamint indiai ruhás felvonulás volt. Nagyon színvonalas öt nap volt. Amikor a fejemre helyezték a koronát, boldog és büszke voltam, hiszen az jutott eszembe, hogy a családom nem hiába áldozott ennyi pénzt a részvételre. Úgy éreztem, megszolgáltam a bizalmat és attól függetlenül, hogy hazámnak nem volt érdeke a részvételem, mégis magyar – cigányként voltam büszke a győzelemre.

– **Anyagilag kompenzált valamit a két korona?**

– Az itthoni versenyen jutalmul 200 ezer forint értékű utazási utalványt és egy indiai ruhát kaptam. A húgom pedig 100 ezer forint készpénzt. Macedóniából nem hozhattam haza a koronát, ugyanis csak jelképesen enyém egy évig. Csak kisebb szimbolikus ajándékokat kaptunk, ami valahol érthető is, hiszen a szponzorok támogatását felemésztették a rendezési költségek.

– **Akkor mi volt az, amiért most mégis azt mondjátok, hogy megérte?**

– Képviseletük Magyarországot... – veszi át a szót ismét a büszke anya. – Cigányként, büszkén, emelt fővel nyertünk. Elhoztuk a legszebbnek járó koronát egy nemzetközi versenyről, és ha sokan nem is tartják akkora volumenű dolognak, mi

akkor is elsőként hoztuk haza külföldről koronát. Nem vártunk mi ettől a dologtól az égvilágon semmit. De mégis csak furcsa, hogy mégsem figyel fel senki egy „koronás főre”. Felkerestünk több kereskedelmi csatornát, ahol hangot adtunk vágyainknak, de azóta sem kereste Bernát senki munkaajánlattal. Hogy mi lehet ennek az oka!? Talán nem látnak benne üzletet, pénzt..., vagy talán a világ még mindig lekezelően veszi tudomásul a cigány sikert... nem tudom!? Ha jól átgondoljuk a romáknak soha nem voltak kiugró lehetőségeik. Miért pont ez lenne az, ami megtöri a jeget. Biztos vagyok abban, hogyha az elnyert cím előtt nem lenne ott, hogy cigány, akkor sokkal „felkapottabb” lenne a dolog és azóta egymást érnék a különféle munkaajánlatok is.

Anyaként mindig igyekeztem úgy nevelni őket, hogy a külső és belső értékek harmonizáljanak egymással. Tisztában vannak vele, hogy az üres szépség semmit sem ér. Viszont ha a külső szépség értelemmel, belső kisugárással, lojalitással és más egyéb nemes gesztussal párosul, akkor és attól válik tökéletessé az egyén. Én támogatni fogom mindenben őket. Abban is ha valamelyik úgy dönt, hogy a szépségét a szépségiparban kamatoztatja. Elvégezték egy modell iskolát is, aminek egyenlőre még nem veszik hasznát. Így marad a tanulás. Berna nagyon szeretne nyelvet tanulni, a jövő pedig tartogathat pozitív meglepetéseket.

Szöveg és fotó:
Lukács Ilona

A felelősség súlya

Már-már közhelyszámba megy annak felemlgetése, hogy egy-egy politikusnak nemcsak karrier-, hanem élettörténete is van. És a kettő nem mindig esik egybe. Mert a vágyott karrier érdekében sokan megkísérlik átírní, vagy – jobb esetben – elhallgatni múltjukat. Van, akinek könnyedén sikerül, van, akinek kevésbé. De bármí történetük is, a tényeket csak látszólag lehet meghamisítani. Függetlenül attól, hogy a felelősség súlyát nem mindenki egyformán ismeri. Valójában azt is mondhatnánk: csak kevesen jutnak el ahhoz a felismeréshez, hogy biztosíték nélkül vagyunk kiszolgáltatva saját szabadságunknak. A közvetlen érdekek és haszon világa sokszor meghatározóbb az alapvető erkölcsi értékeknél is. Csak ha az elmúlt hetek eseményeire gondolunk, a leleplezések és lelepleződések számos formájával találkozhattunk. *S akár felháborodhatunk is azon, hogy olyan politikusok kerültek – némelykor áttételesen – kínos helyzetbe, akikről és akikkel szemben szemernyi kétely sem volt korábban megfogalmazható.*

Múltjuk tisztának és kikezddhetetlennek tűnt. Csak-hogy bármilyen társadalmi rendszerről is van szó, a hatalmi és gazdasági előnyök bármikor foglyul ejthetik az egyént. És ha valaki tagadja is, vagy utólag azzal indokolja az előnyök elfogadását, hogy mindezt egy nemesebb cél érdekében tette, felmentő erkölcsi érvként aligha fogadható el. Mert ez a felfogás a legteljesebb relativizmusig visz el. Ha jól belegondolunk, ennek a logikának az alapján a gyilkosságok némelyike is igazolható lenne. És ezúttal csak a különféle terror-akciókra kell gondolni. Ám ami a valóságban egyszer megtörtént, legfeljebb szövegszerűen lehet másként értelmezni. Annak megfelelően, hogy a beszélt nyelv is hordozhat csapdákat. A legnyilvánvalóbb csapda az, hogy lehetségesek olyan nyelvtanilag helyes és logikailag korrekt mondatok, amelyeknek nincs jelentésük.

Nem is kell ahhoz túlságosan figyelmes újságolvasónak lenni, hogy ezzel a jelenséggel egyre gyakrabban szembesüljünk. Nyilván a kurzusváltásnak köszönhetően is, hiszen nemcsak a vesztesek, hanem – ilyen vagy olyan formában – a győztesek is szeretnének törleszteni. Nem mintha tartós előnyök származnának ebből, hanem sokszor

csak azért, hogy a fennálló hatalom erejét vagy éppen törekénységét demonstrálják. *Ezért sem véletlen az a felfokozott érdeklődés, mely a lehetséges ügynöklisták nyilvánosságra hozását kíséri. Mert hogy ki mikor volt besúgó, vagy éppen hivatásos feljelentő, valóban izgatja a közvéleményt.* És mindaddig izgatja is, míg nem kerül napvilágra a lehető legteljesebb ügynök és egyéb lista. Amiben persze merő illúzió reménykedni, hiszen a rendszerváltozás eddigi időszaka egymással szemben álló hatalmi érdekek rendszerén alapult. Ennél is fontosabb kérdés viszont az, mi a garanciája annak, hogy a feljelentők tábora egyszer s mindenkorra megszűnik? Mert egyéni számításból mindig lesznek olyanok, akiknek pillanatnyilag mindenképp megéri, hogy másokról bizalmas vagy annak látszó információkat szolgáltatassanak. Végül is olyan mechanizmusról van szó, melyet az ügynevezett megrendelők és a megbízottak egyszerre teljesítenek, illetve egymás segítségével tartanak fel. Már csak azért sem csodálkozhatunk ezen, mert az érdekek mindennél erősebbek.

De hogyan gyarapíthatja valaki önmagát, ha érvényes az az alapvető felismerés, hogy senki sem adhatja azt, amije nincs? Információkat szolgáltatathat és ezekért valamilyen kiváltságokat is elérhet, de a gyakorlatban legtöbbször az történik, hogy az információszolgáltatókra is visszavetül a felelősség súlya. Lényegében arról van szó, hogy a feljelentők és a besúgók a közvetlen hasznosság reményében tevékenykednek, ami döntően hat az ügynökök tevékenységére. Egészen általánosan fogalmazva: *nincs a világon olyan ügynök, aki a „prémium” vonzereje nélkül lenne aktív* (vagyis a megszerezhető előnyök víziója nélkül). A közvetlen prémium azonban azzal a veszéllyel jár, hogy gátolja őket minden olyan feladat elvégzésében, ami csak morális megfontolások alapján lehet megtenni. Ebből persze az is következik, hogy aki képtelen saját felelősségével számot vetni, és bármikor kész hazudni, magának állít kikerülhetetlen csapdát. *Az utólagos magyarázatok és önfelmentőnek látszó érvelések pedig végképp komikusnak bizonyulnak.*

Dr. Kerékgyártó T. István

Az Országos Cigány Önkormányzat a cigányság élethelyzetének javítását célzó pályázati felhívást tesz közzé

A pályázat célja:

A különböző településeken a cigányság élethelyzetének javítását szolgáló feladatok ellátásához kiegészítő támogatás nyújtása az erre vonatkozó rendeletekben meghatározott támogatás százalékarányának felső határáig. Az Országos Cigány Önkormányzat önrészkiváltást nem támogathat.

A pályázat benyújtásánál az agrárgazdasági célok 2002. évi költségvetési támogatásáról szóló, **102/2001. (XII.) 16.) FVM-rendelet**, a vidékfejlesztési cél-előirányzat felhasználásának részletes szabályairól szóló **FVM-rendelet** és a céljellegű decentralizált támogatás pályázatrendszerének működtetéséről szóló **7001/1998. BM-irányelv** rendelkezései, valamint a területfejlesztési cél-előirányzat felhasználásának részletes szabályairól szóló, **38/2002. (III. 7.) Korm.-rendelet**, továbbá a területi kiegyenlítést szolgáló, fejlesztési célú támogatások felhasználásának részletes szabályairól szóló, **23/2002. (II. 7.) Korm.-rendelet** az irányadó.

A pályázatot 2 példányban az Országos Cigány Önkormányzathoz kell benyújtani (1074 Budapest, Dohány u. 76., telefon: 06-1-322-8903, 322-8961, 06-30/961-4709). Pályázhat a települési önkormányzat a cigány kisebbségi önkormányzat, valamint a cigány civil szervezetek ajánlásával.

Pályázati feltételek:

A pályázatot egy időben kell benyújtani a fent megjelölt két kormányrendelet alapján a megyei

területfejlesztési tanácsokhoz benyújtandó pályázatokkal. A megyei területfejlesztési tanácshoz benyújtandó pályázat nélkül önállóan nem lehet pályázni.

E pályázat kiírásáig a megyei területfejlesztési tanácshoz benyújtott és ott pozitív elbírálásban részesült pályázatot az Országos Cigány Önkormányzat csak abban az esetben tudja támogatni, ha a pályázó a pályázat kiírásának napjáig a beruházást nem kezdte meg. A pályázatnak olyan területre kell irányulnia, ahol a különféle célok megvalósításával az ott élő cigányság életkörülményeiben jelentős javulást lehet elérni.

Pályázati határidő:

a pályázatok benyújtása folyamatos,
a támogatásra

2002. szeptember 30-ig lehet pályázni.

Az elbírálást az Országos Cigány Önkormányzat elnöksége végzi el szakértőinek javaslatai alapján. A pályázathoz adatlapot az Országos Cigány Önkormányzatnál lehet beszerezni. A kitöltött pályázati adatlapot és a megyei területfejlesztési tanácshoz benyújtott pályázatot 2 példányban kell az Országos Cigány Önkormányzathoz benyújtani. Pályázati díjat nem kell fizetni.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány ösztöndíj pályázatot hirdet:

Nappali tagozatos 5-8 osztályos általános iskolai tanulók, 6. és 8. osztályos gimnáziumi tanulók, valamint nappali, esti, levelező tagozatos középiskolai tanulók (szakközépiskola, gimnázium, technikus-képző, szakiskola, szakmunkás-

képző), iskolarendszeren belüli felsőfokú szakképesítést nyújtó képzésben tanulók részére.

Nappali, esti, levelező tagozatos, valamint másoddiplomás és távoktatás képzésben résztvevő főiskolai és egyetemi hallgatók részére.

Beadási határidő:
2002. szeptember 30.

Beadási határidő: 2002.
szeptember 30.

Informatikai pályázat nappali tagozatos egyetemi és főiskolai hallgatók részére.

Beadási határidő:
2002. szeptember 30.

Külföldi tudományos, művé-

szeti, felsőfokú intézményben tanulmányokat folytató hallgatók részére, valamint külföldi kurzusokon, tanulmányutakon és nemzetközi versenyeken való részvétel támogatására.

Beadási határidő: folyamatos

Pályázati felhívás és adatlap beszerezhető:

1091 Budapest, Üllői út 47-49.
Telefon: 455-9030,

letölthető:
www.macika.hu honlapról.

Felhívás

Osztrák Megbékélési Alap

Juttatások a náci rezsim egykori rabszolga- és kényszermunkásai számára a mai Osztrák Köztársaság területén

Az osztrák Megbékélési Alapról szóló törvény önkéntes juttatásokat irányoz elő a náci rezsim egykori rabszolga- és kényszermunkásai számára a mai Osztrák Köztársaság területén.

A juttatásra jogosultak:

a) Kényszermunkások

A juttatásra azon személyek jogosultak, akiket a nemzetiszocialista rendszer az iparban, a gazdaságban, közintézményekben vagy a mezőgazdaságban a mai Osztrák Köztársaság területén munkára kényszerített.

Szintén juttatásra jogosultak azon személyek, akiket a nemzetiszocialista rendszer politikai okokból, származásuk, vallásuk, nemzetiségük, szexuális irányultságuk okán, testi vagy szellemi fogyatékoságuk miatt, az úgynevezett aszocialitás vádjával vagy orvosi kísérletekkel összefüggésben a mai Osztrák Köztársaság területén munkára kényszerített.

b) Rabszolgamunkások

A juttatásra azon személyek jogosultak, akiket a mai Osztrák Köz-

társaság területén koncentrációs táborokhoz hasonló fogházakban rabszolgamunkára kényszerítettek. Ezen koncentrációs lágerrekhez hasonló fogházakon különösképpen olyan táborok értendők, amelyekbe 1944-45-ben zsidó rabszolgamunkásokat deportáltak Magyarországról a mai Ausztria területére és akiket Bécs környékén, vagy a „délkeleti fal” építésénél alkalmaztak. Ugyancsak ellátásra jogosultak olyan személyek is, akik roma és szinti etnikumú személyek gyűjtőtáboraiiban (többek között Lackenbachban, Max Glanban) voltak letartóztatva.

Nem jogosultak a juttatásra:

azon személyek, akiket a mauthauseni koncentrációs táborban és annak melléktáboraiiban, valamint a dachaui koncentrációs tábor melléktáboraiiban tartottak fogva, abban az esetben sem, ha azok a mai Ausztria területén voltak. Ezek a személyek „Emlékezés, felelősség és jövő” megjelölésű német alapítványából részesülhetnek juttatásban.

Gyermekek, akiket szüleikkel vagy egy szülővel együtt deportáltak, valamint gyermekek, akik édesanyjuk kényszermunkán való alkalmazása idején születtek, szintén jogosultak a juttatásra.

Amennyiben a jogosult 2000. február 15-én vagy az után halt meg, helyére az illető ország nemzeti joga szerinti örökösei lépnek.

A kérelem beadási határideje:
2002. november 27.

Kérelmek benyújtása az Osztrák Megbékélési Alapból történő juttatásokra Magyarországon minden áldozat számára a MAZSÖK partnerszervezet vagy Osztrák Megbékélési Alap útján lehetséges.

Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK)
1066 Budapest, Lovag út 5.
tel: +1-374-3074
fax: +1-374-3076
e-mail: mazsok@elender.hu

Österreichischer Versöhnungsfonds Osztrák Megbékélési Alap

Postfach 44
A-1011 Wien
Tel: (43-1) 513-60-16
Fax: (43-1) 513-60-16-15
<http://www.versoeohnungsfonds.at>

A nagymama és az unokája

Élt egyszer egy faluban egy nagymama és az unokája. A kislány csak feküdt a bölcsőben. Sírt, evett és aludt. A nagymama sokat dolgozott. Főzött, mosott, vasalt, takarított, mindent maga csinált. Gondját viselte unokájának. Múltak az

évek, a nagymama megöregedett, már nem tudott dolgozni. Csak üldögélt. Keveset evett, sokat aludt. Most már az unoka kezdett dolgozni. Főzött, mosott, vasalt, takarított, gondját viselte a nagymamájának.

A kiskutya meg a szamár

A szamár megirigyelte a kutya jó módját. A kutyának szabad a legszebb szobába bemenni, szabad a vankosra ráfeküdni. Egész nap csak sétál, nem dolgozik. Mindennek csak a javát kapja, neki meg csak a kóró, tüske jut. Meg is kérdezte a kutyától:

- Miért szeret téged úgy a gazdasszony?
- Mert tudok farkot csóválni és két lábon szolgálni. – felelte a kutya.
- Na, ez nem nehéz. Én is megpróbálom.

Mikor nyitva volt az ajtó besomfordált. Két lábra állt, és a farkát billegette. A gazdasszony megijedt és a porolópalcájával kiverte a szamarat a házból. A szegény szamár máig is töri a fejét, miért kapott ő verést azért, amiért a kutya dicséretet.

(Magyar népmese)

Beküldte: Berki Edina
Balajt

Mosógép

Talán majd egyszer, mikor
gazdag leszek, akkor lesz
mosógépem.
De lehet, hogy hamarabb,
mert úgy érzem.
Valaki segít, mert van
olyan.
Már lehet, hogy holnap.
De még ez sem biztos, mert
mindig van valami, ami,
ami nem mindig jó.
Egyszer, amikor már otthon
lesz a mosógépem, kimosom
mindenkinek a ruháját,
de csak annak, aki majd ki
is öblíti.
A mosógép nagyon jó, főleg
ha automata.
Talán majd egyszer, mikor
gazdag leszek, akkor lesz
mosógépem.

Nyár

Már alig várom, hogy süssön
a nap.
A madarak csicsergése
ütötte meg a csúcsokat.
A verebek fociznak, de nem
jól, mert beborultak a
felhők.
Itt a nyár! Hurrá!!!
Már jöhet a napsütés, már
van napszemüvegem is,
amivel eltakarom a kinzó
fényeket, fényeket is.

Pataki Vivien
Szolnok

F E J T Ö R Ö K

Szervusztok Gyerekek!

Ugye mindannyian élvezitek ezt a csodálatos nyarat? Gondolom sokat strandoltok, vagy olvastok a hűvös szobában.

Első rejtvényünk megfejtése után néhány Magyarországon található üdülöhely nevét fedezhetitek fel.

egyik kezünk + névelő + tengeri hal

fafajta + kicsinyítő + őszi gyümölcs
képző

NaCl + s+ állóvíz

Az azonos ábrák mindig azonos betűket jelölnek. Keresd meg az ábrák alá a hozzájuk tartozó betűket! Ha türelmesen dolgoztál már olvashatod is két cigányszármazású színész, valamint a Cigány Félóra szerkesztőjének nevét!

H L I K M

J Á S U T

V R A I O N

A játékmaci minden gyermek kedvenc játéka.

Két macit láthattok a képen. *A feladat:* három különbséget kell megtalálnotok a két rajz között.

A cigányok az egész világon igen nagy jelentőséget tulajdonítanak az álmaiknak. Az alábbi rejtvények megfejtése után megtudhatjátok, hogy Erdős Kamill cigány néprajzkutató szerint mit jelentenek az alábbi álmok. *A középső függőleges sorok, valamint a csigavonalban lévő betűk összeolvasása adja a megfejtést.*

SZŐLŐ, SZILVA

földművelő eszköz ➡

zúz ikerszava ➡

áraszt

felső ruházat ➡

lóhajtó szó ➡

LÓHERE, DOHÁNY

GYERMEKKEL ÁLMODNI

a magyar kártya legerősebb lapja ➡

mutató szó ➡

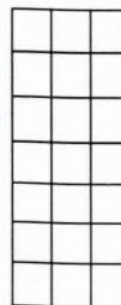
diszíti a falat ➡

nagyon öreg ➡

elhasznál

fehér ital ➡

jelez ➡

A rejtvények megfejtésekhez jó szórakozást, további kellemes nyaralást kíván a Szerkesztőség

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

L. D. Horoszkóp 2002. augusztus

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Ön gyakran függővé válik a saját, tagadhatatlanul nagy energiájától és önbizalmától, és híres arról, hogy bele vág mindenbe, még akadályokon keresztül is. Augusztusban rájön, hogy régi családi problémájára eddig azért nem talált megoldást, mert mindig egy szemszögből vizsgálta a dolgot. Legyen objektív! Utazásaiban pedig elővigyázatos...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Ön erős, de még a Bikák sem képesek mindig egyedül megbirkózni a problémákkal. A kölcsönös kapcsolat és megértés nagyon megkönnyítheti a helyzetét! Fogadja el barátai segítségét. Hogy mi a problémája augusztusban? Nehezen viseli, hogy szaporodik irigyei száma...

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Túl sokat vállalt magára! Miközben azt mutatja kifelé, hogy mennyire boldog, valójában élete egyik legnagyobb sorscsapásán akarja túl tenni magát. Használja az intelligenciáját, hogy jó kapcsolatban legyen a belső érzelmeivel...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Hihetetlen, hogy augusztusban mennyire rugalmas, annak ellenére, hogy nagyon érzékeny a sértésekre. Önnek óriási belső ereje van, ami a túlélés mesterévé avatja! Az üzleti helyzete azt mutatja, hogy most jobb lenne hosszú távon gondolkodni és kimaradni a kockázatos üzletekből...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Ön szerint a harag nem romboló hatású, éppen ellenkezőleg: építő, és nagyon egészséges az Oroszlánnak. Ha rossz érzései vannak, azokat kimondja és nem tartja magában, ezek ugyanis csak mérgezik a környezetet és önmagát. Ezután újraépíti az egész életét. Az apróságokon gyorsan és könnyedén túl teszi magát a zene segítségével... Hónap közepén egy romantikusnak ígérkező este rosszul sühet el, ha anyagiakról kezdenek el vitatkozni. Próbáljon meg néha nem csak a munkára gondolni...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Ön mindig tudja, hogy mikor kell valamit feladni, vagy legalábbis új taktikát alkalmazni. Jó az emlékezőtehetsége, mégis el tudja terelni a gondolatait a negatív dolgokról. Az Ön megváltója a humorérzéke, főleg akkor, ha még azt is megtanulja, hogyan nevesse ki Önmagát... Ebben a hónapban végre megtörik a jég szerelmi életében, és újra remekül megértik egymást partnerével.

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – A felszínen nagyon sebezhetőnek tűnik, de persze nem az! A szépség iránti vonzódása sokat jelent Önnek, amikor egy bonyolult helyzettel kell megküzdenie. A szerelemmel ugyanígy van... Hónap végén feszült napok várják, nehezen tud koncentrálni és könnyen vitába keveredik. Nem lesz túl népszerű!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egy Skorpió egy egész életen keresztül képes a bosszúra várni, hogy kiegyenlítsse számláját. Az ilyenfajta elhátározást más jellegű dolgokra kellene felhasználni! Augusztusban a megbocsátás és a felejtés a legfontosabb két kulcsszó a Skorpió számára...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Gyakran naivnak tűnhet, mégis a Nyilasok tudják a legjobban, hogy az emberi természetnek milyen sötét oldalai is léteznek. Hamar megtanulják, hogyan számíthatnak a spirituális hitre és a határozottságra. Ennek segítségével augusztusban is nemcsak túlélnek a dolgokat, hanem még jobban boldogulnak mint azelőtt...

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Magánélete tovább virágzik, és szerelmével remekül megértik egymást. Egyik kollégája megadhatja a választ arra a kérdésre, amely már régóta foglalkoztatja. Barátai az Ön segítségét kérik a hónap közepén egy összejövetel megszervezéséhez. Az utazásban, a táncban, a zenében megnyugvást talál, alkalmanként a vásárlás is feltöltheti energiával. Hajproblémái adódhatnak, azonnal forduljon orvoshoz!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Ön ideges természetű! Bár rengeteg lelki és fizikai erővel rendelkezik, mégis néha nem árt, ha megpihen egy kicsit... A vízöntőknek nagy nehézséget jelent, hogy nyugodtak maradjanak egy feszült helyzetben, de általában az apróságok azok, amelyek megőrítik őket, de csak azért, mert ők gondolják úgy, hogy apróságok! Így lesz ez augusztusban is. Isten mentsen meg mindenkit a vízöntőktől!

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Ön érzelmes és sebezhető, főleg szívügyekben. Ráadásul hajlamos arra, hogy a múlt hibáit megismételje... A hónap közepén a távolból nem egészen olyan híreket kap, mint amilyenekre vágyott. Egy új ötleten töri a fejét, és eszébe is jut néhány dolog, de ezekről jobb ha még hallgat... Lábaik rendszeresen masszírozathatná, mert súlyos gondolai lehetnek a későbbiekben

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Aranka út 3. 5000)

Farkas Kálmán: *Elnémult hegedűk* 300,- Ft
Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft
Rácz Lajos: *Roma értelmiségiek arcképcsarnoka* 500,- Ft

ÚJ KÖTETEINK:

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft,
Gordoni ceruzarajzok 500,- Ft,
B. Kótvé Lilla: *Figyelj rám!* 500,- Ft.

Kutya meleg van! Fotó: Nyári Gyula

Felhívás

Az Országos Cigány Információs és Művelődési Központban utánvétellel megrendelhető a **Choli Daróczi József** által szerkesztett cigány nyelvkönyv 1.980 Ft-os áron, valamint a cigány-magyar, magyar-cigány szótár 1.550,- Ft-os áron.

Megrendelhető:

Országos Cigány Információs és Művelődési Központ
1103 Budapest, Gyömrői út 103.

Telefon/Fax:

265—08-38, 264-94-48

e-mail:

ocimk@hu.inter.net

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1440 Ft,
fél évre: 720 Ft,
negyedévre: 360 Ft

**Megrendelőink között
2002. december 6-án értékes ajándékokat
sorsolunk ki!**

A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon:
(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Kedves Gyerekek!

Az LD szerkesztősége már megint gondolt egy nagyot!

Vers és meseíró pályázatot hirdetünk - megkötések nélkül - általános iskolások részére.

A tehetségek felkutatását ily módon boldogan vállaljuk fel azt remélve, hogy felfedezettjeink munkái a magyarországi cigányság kultúrkincsét gyarapíthatják. A három legkiválóbb pályázó oklevelet, publikálási lehetőséget, könyvvásárlási utalványt és más értékes ajándékokat kap.

Amennyiben egy kötetre való, közlésre méltó anyag érkezik be hozzánk, az LD szerkesztősége vállalja a pályázati munkák kötetben való megjelentetését, Szécsi Magda illusztrációival.

A pályázatokat szerkesztőségünk címén várjuk:
LD Szerkesztősége Szolnok, Aranka út 3. 5000

A pályázatok beérkezési határideje:
2002. december 31.

Tyukodi László alkotása